

Z OBSAHU ČÍSLA

Ústav sociálního lékařství

Urologická klinika

První „Zlatá promoce“ na fakultě

Hradecké gastroenterologické
a hepatologické dny

Graduates Night 2014

Významné životní jubileum doc. Hameta

Působení československé polní
nemocnice v Koreji

Červen věnovaný dětem

Počátek června zahájila Základní a Mateřská škola ve Fakultní nemocnici Hradec Králové dětským dnem pořádaným na chodbě Dětské kliniky. Pedagogové za pomoci studentů Vyšší odborné školy a Střední zdravotnické školy uspořádali soutěž o ceny završené tak oblíbeným malováním na obličej.

Touto akcí ale oslava dětského dne neskončila. Další týden přišli pracovníci Všeobecné pojišťovny, kteří obešli jednotlivá oddělení. Pro děti si připravili zábavný soutěžní program formou hádanek a testů. Za vyluštění pak malí pacienti dostali drobné dárky.

Těšit se dále děti mohly z vystoupení kouzelníka Carla, který si svůj program připravil na oddělení Neurologie. Zde předvedl svůj kouzelnický um, nad kterým nám přihlížejícím zůstával rozum stát. Žáci ale jenom nepřihlíželi, pár vyvolených mohlo kouzelníkovi asistovat na podiu. Závěrem dětem vyrobil zvířátka z balónek a nezapomněl ani na drobné dárečky ke Dni dětí.

Tím ale červen nabitý akcemi stále ještě nekončil. Děti navštívil i malíř Jan Lušovský a všem namaloval úžasné obrázky. Zahrát přijelo i Divadlo Novozámský. Děti shlédly moderní pohádku Jak se brambora chtěla naučit tančit. Tyto akce pomohly malým pacientům „vytáhnout“ z postelí a na chvíli jim zpříjemní nelehký pobyt v nemocnici.

Pedagogové ZŠ a MŠ při FN HK

◀ Obr. na titulní straně: Karolinum – slavnostní promoce absolventů Lékařské fakulty UK v Hradci Králové
Na zadní straně: Kresby Leony Kutkové – Veverka obecná, Králíček ohnivý, Hýl obecný, Žluna zelená ▶

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: prof. MUDr. Vladimír Maisnar, Ph.D., MBA, redaktorka: Bc. Iveta Juranová. Adresa redakce: maisnar@fnhk.cz; juranova@lfhk.cuni.cz. Redakční rada: Ing. Veronika Bartošová, PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, Mgr. Lucie Jarešová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., doc. MUDr. Jiří Páral, Ph.D., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc., PhDr. Jiří Štěpán, Mgr. Dana Vaňková, Miroslav Všečeka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D.

Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v Nakladatelství ATD Dvůr Králové n. Labem (atd.hk@seznam.cz, tel. 774 167 245) Ročník XXIV (2014), č. 3 • Vytisklo Tiskárny B.N.B., s.r.o., Velké Poříčí • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adrese <http://fnhk.cz> v kapitole O fakultní nemocnici a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby – Časopisy)

Vážení čtenáři Scanu,

právě jste otevřeli již třetí letošní číslo, které je věnováno období prázdnin. Přestože by se mohlo zdát, že se toho v tomto období ve Fakultní nemocnici resp. na Lékařské fakultě moc neděje, obsah Scanu se Vás bude snažit přesvědčit o opaku. Nyní tedy krátce k jednotlivým příspěvkům.

Úvodní dva články jsou věnovány dalším dosud nepředstaveným lékařským oborům, tentokrát se máte možnost seznámit s historií i současností sociálního lékařství resp. urologie v našem regionu. Období prázdnin je tradičně i obdobím promoci. K nim se váže nejen slavnostní předání diplomů v prostorách Karolina, ale i každoroční akce související s ukončením studia, mezi které patří i „Graduates Night“ zahraničních studentů. Mimo to se ale v tomto roce na Lékařské fakultě uskutečnila i první „Zlatá promoce“, a to absolventů z roku 1964. Z původního počtu 82 studentů se sešlo 52 jubilantů, kterým děkan LF prof. Červinka předal pamětní list jako analogii promočních diplomů. Za shromážděné jubilanty, mezi které patří např. i prof. Ivo Šteiner – předchozí šéfredaktor Scanu, promluvil dr. Ladislav Pecháček, autor scénářů ke známým filmům o básnících. Zkrácenou verzi jeho úsměvného projevu najdete na s. 14 pod názvem „Vzpomínání a zapomínání“.

V minulém období proběhla i řada odborných a sportovních akcí, z nichž jsme pro toto vydání vybrali informace o průběhu XVIII. Hradeckých gastroenterologických a hepatologických dnů, o dalším ročníku konference SVOČ nebo účasti studentů na Akademickém mistrovství v požárním sportu. Velkou šancí zaujmout čtenáře mají podle mne i články věnované působení čs. polní pohyblivé chirurgické nemocnice v Koreji a historii dívčího vzdělávání v Hradci Králové. Ve Scanu najdete ale i všechny jeho další pravidelné rubriky. Cestovatele tak jistě potěší další článek připravený Janem Smitem, který je tentokrát věnovaný Taormině. Sám jsem měl možnost toto městečko na úpatí Etny v minulém roce navštívit a považuji ho za jedno z nejkrásnějších míst Itálie.

Za redakci Scanu, která doufá, že Vás obsah časopisu zaujme,

prof. Vladimír Maisnar

OBSAH

Červen věnovaný dětem	2
Ústav sociálního lékařství	4
Habilitační a jmenovací řízení	8
Urologická klinika	9
Noví vedoucí pracovníci	13
Promoce	13
První „Zlatá promoce“ na fakultě	14
Vzpomínání a zapomínání – projev Ladislava Pecháčka	14
Nový hmotnostní spektrometr	16
XVIII. Hradecké gastroenterologické a hepatologické dny a VIII. Mezinárodní endoskopický workshop	17
Studentská vědecká konference	18
Odborné akce pořádané pracovišti FN a LF UK	19
Malá zajímavost – Felipe VI. na UK	19
Kam za kulturou v Hradci Králové	20
Studentské akce – Akademické mistrovství v požárním sportu aneb Karle! Val!	20
Studentské akce – Graduates Night 2014	21
Životní jubilea	21
Významné životní jubileum doc. MUDr. Aloise Hameta, CSc.	22
Působení československé polní pohyblivé chirurgické nemocnice v Koreji v letech 1952–1954	24
Dívčí vzdělávání v Hradci Králové	24
Galerie Na Hradě: Východočeský výtvarný salon	26
Historie medicíny ve filatelii	26
Jarní koncert	27
Zámečnická škola. Řemeslo je umění	27
Co také zaznělo v Senátu	28
Z historie českých špitálů: Kamenický špitálek	29
Země lidí objektivem Jana Smita: Taormína – perla Středozemního moře	30

ÚSTAV SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ

CHARAKTERISTIKA OBORU

Obor *sociální lékařství* podle názvu jistě patří na lékařské fakulty, ale jeho obsah i rozsah zůstává pro mnoho zdravotnických pracovníků i laiků velmi vágní. Přitom jde o interdisciplinární medicínský obor, který přesahuje úroveň jednotlivce-pacienta či skupiny pacientů s určitým onemocněním. Studuje totiž zdraví populace a péči o zdraví v rámci celé společnosti. Klade si tři základní otázky: jaké je zdraví lidí, proč je takové a čím se dá přispět k jeho zlepšení? Obsahově v něm můžeme vyčlenit pět vzájemně navazujících oblastí. Jsou to:

- zdraví osob v jeho bio-psycho-sociálním pojetí, teorie zdraví a nemoci, sociální determinanty zdraví a nemoci a míra jejich ovlivnitelnosti
- metodologické problémy zkoumání zdravotního stavu velkých skupin obyvatelstva
- sociologický kontext zdravotních potřeb obyvatelstva a jejich uspokojování, sociální důsledky nemocí a úrazů
- specifické problémy poskytování zdravotní péče, problémy spojené se zjišťováním kvality a efektivnosti zdravotní péče
- zkoumání různých systémů zdravotní péče; financování, organizace a řízení zdravotní péče.

Obor sociální lékařství má velmi blízko k oboru veřejné zdravotnictví (*public health*). Vztah sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví lze přirovnat ke vztahu teorie a praxe nebo výzkumu základního a aplikovaného.

HISTORICKÉ OHLÉDNUTÍ

Termín sociální lékařství (*la médecine sociale*) se v medicínské literatuře objevil v roce 1848. Použil ho francouzský ortopéd J. R. Guérin (1801–1866) pro oblast, kterou do té doby pokrývaly výrazy typu veřejné zdravotnictví a zdravotní policie. Jako samostatný lékařský obor se sociální lékařství konstitovalo roku 1904 v Německu zásluhou A. Grotjahna (1869–1931), jenž se zajímal o vliv sociálních a ekonomických podmínek na zdraví obyvatelstva, především o medicínské souvislosti sociální patologie. V Československu to byl první profesor sociálního lékařství na Univerzitě Karlově prof. MUDr. F. Procházka, který ve dvacátých letech 20. století studoval vztah zdravotních potřeb a sociální péče, rozvíjel lékařské pojišťovnictví.

Prvním představitelem oboru sociálního lékařství v Hradci Králové byl praktický lékař MUDr. Josef Vanický (1874–1936) – viz obr. 1. Přitahovala ho sociálně zdravotní problematika a pochopitelně i prevence nemocí. Brzy po vzniku samostatného Československa zřídil v našem městě Lidový ústav sociálně zdravotní s útlukem pro rodičky, první ústav tohoto typu v celé ČSR. Studoval též sociální souvislosti tuberkulózy. Za zmínku stojí, že se nakonec stal jedním ze zakladatelů lékařského vzdělávání v Hradci Králové. Přišel totiž s myšlenkou založit v našem městě lékařskou akademii, tj. centrum pro vzdělávání praktických lékařů z celých seve-

Obr. 1

rovýchodních Čech, což se mu posléze podařilo. Prosazoval též zásadu, aby se uvolněná místa vedoucích pracovišť v hradecké nemocnici cíleně obsazovala docenty. Druhou přípravnou linií, linií souběžnou, nikoli však protichůdnou, představovala snaha prof. MUDr. Antonína Fingerlanda o pořádání odborných, nejen spolkových seminářů a zvědečtění každodenní lékařské praxe.

Obě tyto linie napomohly ke vzniku Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Po konstituování fakulty v r. 1945 nebyl obor v počátcích pěstován jako samostatný. Prvními externími učiteli problematiky sociálního lékařství byli kolem roku 1960 MUDr. A. Omelčuk, CSc., a doc. MUDr. J. Vyšohlíd, DrSc. (ten pracoval dlouhá léta jako expert WHO v zahraničí a natrvalo zakotvil v pražském ILF). O zřízení samostatné Katedry sociálního lékařství se zasloužil a jejím prvním vedoucím byl v letech 1964–1967 tehdejší ředitel Fakultní nemocnice MUDr. J. Gabriel. Potom následovalo období, kdy katedru vedli vedle své hlavní funkce ředitelé Krajského ústavu národního zdraví (v letech 1967–1970 MUDr. J. Kebort, 1970–1979 MUDr. S. Lakosilová). Dlouho stála v čele katedry prof. MUDr. H. Nováková, DrSc. (1979–1990). Po listopadu 1989 do vedení nastoupil doc. ing. L. Strnad, CSc. Pracoval v této funkci do r. 1992. V letech 1992–2008 řídil katedru (později přejmenovanou na Ústav sociálního lékařství) prof. PhDr. J. Mareš, CSc. Od r. 2008 je přednostou doc. MUDr. Svatopluk Býma, CSc. (bývalý rektor Vojenské lékařské akademie v Hradci Králové).

STRUKTURA PRACOVIŠTĚ

Organizační podoba nynějšího Ústavu sociálního lékařství se proměňovala. Zpočátku to byla samostatná katedra a síd-

lila ve Fakultní nemocnici. V období pokročilé normalizace proběhla reorganizace fakulty a násilné slučování pracovišť do větších, snáze ovladatelných celků (např. sociální lékařství bylo sloučeno s hygienou). Po r. 1989 se pracoviště stalo opět samostatnou katedrou a přesídlilo do hlavní budovy LF UK. Postupně pod sebe přibíralo další útvary: oddělení společenských věd (doc. J. Mareš, PhDr. M. Rybářová, sociolog PhDr. M. Kincl, který po čase odešel do soukromé sféry), pedagogicko-psychologickou poradnu (PhDr. Rybářová), oddělení praktického a rodinného lékařství (prof. Hradil), oddělení ošetrovatelství (J. Pečenková), kabinet dějin lékařství (Mgr. L. Plášilová). Posledně jmenovaný útvar se posléze stal celofakultním pracovištěm pod vedením prof. L. Chrobáka.

VÝUKA SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ

Po roce 1989, kdy padl Jednotný učební program, který byl závazný pro všechny lékařské fakulty v celé republice, započaly lokální reformy výuky. Sociálnímu lékařství uškodila ideologizace medicíny, prosazovaná v tehdejších celostátních kurikulu. V něm se totiž objevovala (vedle ryze odborných témat¹) také témata typu: socialistické plánování ve zdravotnictví, boj proti idealistickým a nevědeckým teoriím v medicíně, studium zdravotnických systémů z ideově-třídních hledisek, zdravotnická politika KSČ a socialistického státu.

Sociální lékařství se v Hradci Králové přestalo vyučovat ve 3. ročníku a zůstalo jen v ročníku pátém. Státní zkouška z hygieny, preventivního lékařství a sociálního lékařství se stala pouze volitelnou. Bylo třeba kurikulum oboru zásadně přepracovat. Vždyť po roce 1989 se v Československu začal celý systém zdravotní péče proměňovat. Do výuky sociálního lékařství proto začala výrazněji vstupovat (kromě témat tradičních) další témata: systémové změny ve zdravotnictví, systémy zdravotního pojištění, hodnocení účinnosti zdravotnických služeb (cena-účinek, cena-prospěch, cena-zisk), analýza dostupnosti zdravotní péče, primární péče, salutogeneze, podpora a rozvoj zdraví, zdravotní chování lidí, kvalita života, kvalita zdraví, komunitní medicína, veřejné zdravotnictví, kvalita poskytované zdravotní péče. Se zahájením výuky oboru v angličtině pro zahraniční studenty bylo třeba kurikulum upravit tak, aby bylo kulturně citlivé. Dalo možnost studentům poznat různé přístupy ke koncipování systémů zdravotní péče a také předvést spolužákům, v čem jsou specifika zdravotní péče v jejich rodné zemi.

Je jen přirozené, že si každá lékařská fakulta v ČR začala hledat svou vlastní profilaci v sociálním lékařství. V Hradci Králové jsme usilovali o tři svébytné akcenty: první se týkal propojení sociálního lékařství s praktickým lékařstvím a s klinickými obory (podrobnosti viz níže), druhým byla těsná spolupráce s preventivním lékařstvím (viz témata typu občanské zdraví); třetím byl a je zájem o pohled pacientů na stav svého zdraví a na poskytovanou péči. Jde kupříkladu o témata typu: pacientovo pojetí nemoci, pacientovo hodnocení zdravotního stavu a kvality života, zjišťování spokojenosti pacientů s poskytovanou péčí. Systematická práce

¹ Např. zdraví a nemoc, nozologie, lékařské názvosloví, systémy klasifikace nemocí, metody studia zdravotního stavu obyvatelstva, demografie, rutinní zdravotnické statistiky, pracovníci ve zdravotnictví, zdravotní výchova obyvatelstva, právní otázky zdravotní péče, posudková lékařská činnost, program WHO Zdraví pro všechny do r. 2000.

na zkvalitňování výuky přinesla své plody. Zájem studentů vzrůstal, a když se k volitelné státní zkoušce (spojené s obhajobou státnicové práce – což není běžné na ostatních lékařských fakultách) přihlašovalo 95 % studentů z ročníku, vedení fakulty rozhodlo, že státní zkouška se stane opět povinnou pro všechny mediky (včetně zahraničních).

PROPOJENÍ SOCIÁLNÍHO LÉKAŘSTVÍ S PRAKTICKÝM LÉKAŘSTVÍM

Tato tradice začala v Hradci Králové už výše zmiňovaným MUDr. J. Vanickým. V rámci vzdělávacích kurzů seznamoval praktické lékaře se sociálně medicínskými aspekty zdravotní péče. Poté – po vzniku fakulty a především po založení samostatné katedry – se kolem roku 1965 začala rozvíjet výuková spolupráce s tehdejšími obvodními a závodními lékaři. Studenti 5. a 6. ročníku hradecké lékařské fakulty stážovali v rámci přípravy ke státní zkoušce z hygieny a sociálního lékařství u zkušených lékařů první linie a měli za úkol se seznámit se zvláštnostmi daného obvodu. Měli provádět drobné výkony a sepsat písemnou práci na zvolené téma (např. čekací doby a ošetrovací doby, gerontologická problematika obvodu, nemocnost dětí umístěných v jeslích, nemocnost různých profesních a sociálních skupin v daném obvodu aj.). Spolupracující obvodní lékaři byli zvaní na semináře organizované katedrou, nejkvalitnější byli zapojováni do seminární výuky. Nemůžeme zapomenout ani na geriatrickou problematiku, kterou se zabývala především prof. Nováková. Katedra za jejího vedení spolupracovala s Léčebnou pro dlouhodobě nemocné, s Domovy důchodců, Domovy s pečovatelskou službou, Domovem – penzionem pro důchodce, ve kterých se studenti seznamovali s návazností zdravotní a sociální péče.

Po roce 1989 zapojil doc. Strnad do výuky sociálního lékařství MUDr. B. Skálu – jednoho z prvních privátních praktických lékařů ve východočeském regionu. Na katedru sociálního lékařství ovšem záhy přešel vynikající učitel, teoretik i praktik – prof. MUDr. Ilja Hradil, CSc. Pod jeho vedením vzniklo oddělení praktického a rodinného lékařství, otevřel se nový *volitelný* předmět Praktické a rodinné lékařství. Spolu s prof. Hradilem ho vyučovali zkušení praktičtí lékaři. Prof. Hradil navíc převzal část praktik ze sociálního lékařství a seznamoval studenty s využitím teoretických poznatků v reálném životě lékaře. O to víc nás mrzelo jeho náhlé úmrtí. S příchodem doc. Býmy (který byl a je předsedou Společnosti všeobecného lékařství ČLS J.E. Purkyně) se podařilo zavést ve 2. ročníku *povinný* předmět Základy praktického lékařství a v 5. ročníku *povinný* předmět Praktické lékařství s týdenní stáží u praktických lékařů a nácvikem konkrétních dovedností. Na výuce mediků z praktického lékařství se výrazně podílí i MUDr. S. Konštacký, CSc.

VÝUKA SPOLEČENSKÝCH VĚD

Po roce 1989 byly na všech lékařských fakultách zcela logicky zrušeny honosné a protěžované Ústavy marxismu-leninismu. Otevřela se tím možnost, aby do výuky vstoupily – podobně jako je tomu ve všech vyspělých zemích – skutečné humanitní předměty. První polistopadový rektor Univerzity Karlovy prof. R. Palouš rozhodl, že univerzita podpoří vznik nových společenskovědních pracovišť. V roce 1990 tedy vzniklo na hradecké lékařské fakultě oddělení společenských věd, které funguje dodnes.

Výuka společenských věd má na každé lékařské fakultě poněkud odlišnou koncepci, odlišný počet předmětů i jejich zařazení během studia. V Hradci Králové jsou medicí na začátku studia v 1. semestru stručně seznamováni s dějinami lékařství a vývojem medicínského myšlení. Absolvují též předmět, který nese označení Psychologie medika. V něm se učí poznávat sami sebe (své osobnostní zvláštnosti) i zvláštnosti malých skupin, v nichž budou žít a pracovat. Projdou i screeningovým vyšetřením různých stylů učení; pokud je třeba, mohou se obrátit se svými studijními či osobními problémy na Pedagogicko-psychologickou poradnu. Druhý ročník je věnován psychologické propedeutice, včetně takových problémů jako je psychologický pohled na strach, bolest, umírání. Ve 3. ročníku jsou do výuky zařazena praktická cvičení zabývající se komunikací s pacienty a jejich rodinnými příslušníky. V tomtéž ročníku je ze strany studentů zájem o volitelný předmět Základy znakové řeči, v němž se medicí učí komunikovat s neslyšícími pacienty. Ve 4. ročníku si studenti mohou zapsat volitelný předmět Rodinná terapie a v 5. ročníku volitelný předmět Základy práva pro studující medicíny.

VÝUKA OŠETŘOVATELSTVÍ

Během roku 1992 rozhodlo vedení hradecké Lékařské fakulty UK v čele s děkanem doc. MUDr. K. Bartákem, CSc., že by bylo vhodné otevřít na hradecké fakultě (kromě magisterského a doktorského studia) také studium bakalářské. Iniciativa tehdy vzešla od prvního polistopadového vedení Fakultní nemocnice v čele s MUDr. I. Drašnerem. Většina učitelů fakulty se k této myšlence stavěla zdrženlivě až odmítavě; jednak ji učitelé chápali jako třštění sil, jednak si nedovedli představit, co budou vysokoškolsky vzdělané sestry dělat, když tehdejší zdravotnická legislativa s takovým vzděláním sester a s jejich novou pracovní náplní vůbec nepočítala.

Děkan doc. Barták vyzval prof. Mareše a ředitele FN Dr. Drašnar hlavního setru Fakultní nemocnice pí. J. Pečenkovou, aby připravili koncepci takového studia. Ve spolupráci s vedením fakulty i Fakultní nemocnice bylo rozhodnuto, že v Hradci Králové bude otevřena pouze *kombinovaná* forma studia, tj. studium sester, které jsou již v praxi. Studium bylo zahájeno v akademickém roce 1993/94. Zájemkyně se hlásily jak ze zdravotnických zařízení (včetně Fakultní nemocnice), tak ze středních zdravotnických škol. Ve druhém případě šlo o instruktorky, které si chtěly zvýšit svoji kvalifikaci. Proto fakulta otevřela dva studijní obory: *ošetřovatelství* a *ošetřovatelství obohacené navíc pedagogicko-psychologickými předměty pod názvem ošetřovatelství-pedagogika ve zdravotnictví*.

Teoretické, preklinické, klinické a psychologické předměty si zajistila fakulta sama, ošetřovatelské předměty pak ve spolupráci se Střední zdravotnickou školou v Hradci Králové. Postupně si však fakulta vytvořila vlastní vysokoškolský učitelský kádr. V r. 1999 proběhlo na fakultě – v rámci evaluačního řízení Akreditační komise vlády ČR – hodnocení všech forem studia, mj. též bakalářského. Komise byla s úrovní hradeckého studia velmi spokojena a doporučila ho reakreditovat v plném rozsahu. Jedním z námětů, který komise navrhla pro další vývoj oboru ošetřovatelství na hradecké fakultě, bylo zřízení samostatného Oddělení ošetřovatelství v rámci Ústavu sociálního lékařství a založení celostátního časopisu. Obě doporučení byla rychle realizována.

Oddělení ošetřovatelství začalo naplno pracovat, i když jeho personální obsazení bylo nejprve skromné. V čele oddělení v jeho počátcích stála J. Pečenková, která (jako bývalá hlavní sestra Fakultní nemocnice) měla velkou zásluhu na bezproblémovém zajištění klinické výuky bakalářek na klinikách Fakultní nemocnice. V současné době vede toto pracoviště Mgr. E. Vachková, Ph.D.

Za dvacet let fakulta vychovala 702 bakalářek a bakalářů ošetřovatelství. Mnohé z absolventek se dostaly na místa hlavních, vrchních a staničních sester ve zdravotnických zařízeních po celé ČR. Avšak kombinovanou formu studia začaly otevírat mnohé lékařské i zdravotnické zaměřené fakulty v ČR, takže okruh zájemkyň z praxe se postupně vyčerpával. Proto se hradecká lékařská fakulta připravuje na přechod k *prezenční* formě studia. Na metodickém vedení ošetřovatelské praxe se spolu s vyučujícími oddělení podílejí mentorky z řad zkušených sester Fakultní nemocnice a komunitní praxe. Metody rozborové, situační a projektové jsou využívány v předmětech, které jsou spojeny s výukou metodiky ošetřovatelského procesu. Pro nácvik praktických dovedností je na fakultě vybudována speciální odborná učebna, v níž probíhá i praktický nácvik u mediků (viz obr. 2).

Obr. 2

Nezůstalo však jenom u studia samotného. Od r. 2003 se studentky bakalářského studia zapojují do Studentské vědecké a odborné činnosti na fakultě, mají svoji samostatnou sekci (viz obr. 3). Práce prezentované na konferenci bývají výběrem ze zajímavých kvalifikačních prací bakalářek posledního ročníku.

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA

Od roku 1975 funguje na hradecké lékařské fakultě poradna, která poskytuje poradenské služby pro studenty, učitele fakulty, pracovníky Fakultní nemocnice a občas i rodiče studentů. Od r. 1990 je poradna součástí Ústavu sociálního lékařství a pod vedením PhDr. M. Rybářové si vydobyla uznání jak v hradeckém, tak celostátním měřítku. Poradenské služby nyní poskytují MUDr. L. Hadaš, Ph.D., PhDr. M. Štefančíková, Ph.D. pro české studenty a MUDr. D. Skorunka, Ph.D. pro zahraniční studenty. Nejde o malé počty. Za posledních pět let (2009–2013) se ročně uskutečnilo v průměru 190 osobních individuálních poradenských konzultací pro české studenty, 183 e-mailových konzultací pro české studenty, 17 individuálních osobních konzultací pro zahraniční studenty, 27 individuálních poradenských

Obr. 3

konzultací pro pracovníky fakulty a 16 sezení s celou rodinou studentů.

VÝZKUMNÁ ČINNOST A SPOLUPRÁCE S KLINICKÝMI PRACOVIŠTI

Přestože je Ústav sociálního lékařství teoretickým pracovištěm, programově rozvíjí spolupráci s všeobecným lékařstvím a s klinickými lékařskými obory.

Jedním z dlouhodobě zkoumaných témat je psychosociální a zdravotní problematika dětí a dospívajících. K tomuto tématu pracoviště úspěšně řešilo pět projektů.

První výzkum, který probíhal v letech 1994–1996, financovala Grantová agentura ČR. Věnoval se výzkumu **bolesti u dětí a dospívajících** (řešitel prof. PhDr. J. Mareš, CSc.), tj. tématu, které bylo v té době v České republice na okraji zájmu zdravotníků. Na výzkumu se podílela řada teoretických i klinických pracovišť, mj. katedra sociálního lékařství, anatomie, fyziologie, oddělení dětské chirurgie, některá oddělení dětské kliniky, oddělení dětské stomatology, klinika rehabilitace. Na dané téma proběhlo několik seminářů, v rutinním provozu se ověřovaly diagnostické aj. metody. Celé úsilí bylo završeno monografií J. Mareše a kol. *Dítě a bolest*, která vyšla v nakladatelství Grada v r. 1997.

Druhý výzkum, který se uskutečnil v letech 1997–1999, byl rovněž financován GA ČR. Navazoval na výzkumy dětské bolesti, neboť se ukázalo, že toho málo víme o strategiích, které děti samy používají, aby se vyrovnaly se zátěžovými situacemi. Ať už jde o situace navozené nemocí, bolestivými výkony či školou. Početný tým řešitelů byl z hradeckého Ústavu sociálního lékařství LF UK, z Fakultní nemocnice šlo o pediatrii, stomatologii, rehabilitaci, dětskou chirurgii; spolupracovali psychologové z Prahy, Opavy, Banské Bystrice. Tým studoval modely **dětského zvládnání zátěžových situací**. Zajímalo se o to, co děti samy považují za zátěžovou situaci, jakými postupy diagnostikovat dětské strategie zvládnání zátěže a jak jejich repertoár rozšiřovat. Hlavním výstupem byly mj. tři sborníky *Dětské zvládnání zátěže I., II., III.*, které vydala hradecká Lékařská fakulta UK a publikace J. Křivohlavého *Jak neztratit nadšení*, jež vyšla v nakl. Grada v r. 1998.

Třetí výzkum probíhal v letech 2001–2003 a financovala ho Grantová agentura ČR. Navazoval na výzkum dětského zvládnání zátěžových situací, neboť jedním z prokázaných mediátorů úspěšného zvládnání zátěže je **sociální opora u dětí a dospívajících** (řešitel Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.).

Na výzkumu se podílel početný tým řešitelů (z Fakultní nemocnice šlo o dětskou kliniku, speciální základní školu při Fakultní nemocnici, stomatologickou kliniku) Oční oddělení nemocnice v Litomyšli, Ústav sociálního lékařství LF UP v Olomouci, Základní školu v Brandýse nad Labem, Filozoficko-přírodovědeckou fakultu Slezské univerzity v Opavě. Řešitelé zmapovali reálný stav v poskytování a využívání sociální opory u dětí a dospívajících ve třech psychologicky významných situacích: školních, zdravotnických a sociálně-rizikových. Přeložili do češtiny a empiricky ověřili řadu zahraničních dotazníkových metod. Značnou pozornost věnovali případům, kdy sociální opora u dětí a dospívajících nefunguje tak, jak bychom si my dospělí představovali. Jde o případy nevyhledávání opory, nevyužívání opory, odmítání opory, selhávání opory, obtěžující opory. Výstupem řešení byla mj. monografie J. Křivohlavého *Psychologie zdraví* (vyšla v nakl. Grada, 2001) a tři sborníky J. Mareše a kol. *Sociální opora u dětí a dospívajících I., II., III.* (Nucleus, 2001, 2002, 2003).

Čtvrtý výzkum se uskutečnil v letech 2006–2008. Soustředil se na zkoumání **Kvality života u dětí a dospívajících** (řešitel Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.). Byl finančně podpořen Grantovou agenturou ČR. Na výzkumu se podílel početný tým řešitelů z hradeckého Ústavu sociálního lékařství LF UK, z Fakultní nemocnice šlo o dětskou kliniku. Dále byli řešitelé z Ústavu péče o matku a dítě Praha, z Očního oddělení nemocnice v Litomyšli, z Hamzovy dětské léčebny v Luži-Košumberku, z Fakulty sociálních studií MU Brno, z Pedagogické fakulty UHK, Pedagogické fakulty Slezské univerzity v Opavě. Kvalita života u dětí a dospívajících byla celosvětově označována jako „vynořující se“ téma, neboť tvořilo jen asi 3–15 % všech dosavadních výzkumů kvality života. Řešitelé obohatili dosavadní celosvětové poznatky o *dětské chápání* pojmu „kvalita života“ a jeho odstupňované podoby (výborný, průměrný a špatný život). Do té doby převládala dotazníková šetření, která stavěla na tom, co si myslí *dospělí* o dětských pohledech. Druhým přínosem bylo rozpracování relativně nového a v monografiích ještě nezavedeného tématu *individuální kvalita* života a s ním související problém individualizace diagnostických metod. Třetím přínosem bylo rozvedení myšlenky, že se v průběhu času mění nejen kvalita života jedince, ale i *jedinec sám*, tj. jeho chápání pojmů, jeho žebříček hodnot a kritéria hodnocení. Speciálními případy těchto úvah jsou otázky, jak velká musí být změna, aby ji jedinec nevnímal jako běžné kolísání svého stavu, ale opravdu jako změnu k lepšímu či horšímu. Jde o problém minimální, věcně významné změny. Výstupem řešení byly mj. tři sborníky J. Mareše a kol. *Kvalita života u dětí a dospívajících I., II., III.* (MSD Brno, 2006, 2007, 2008) a 3 články v časopise s IF.

Pátý výzkum byl součástí rozsáhlé mezinárodní studie, financované WHO. Nesl název **The Health Behaviour in School-Aged Children 2010**. Za Českou republiku koordinoval výzkumné práce PhDr. Ladislav Csémy, CSc. z Psychiatrického centra Praha. Za Ústav sociálního lékařství hradecké LF UK byla spoluřešitelkou MUDr. L. Hodačová, Ph.D.

Druhým dlouhodobě zkoumaným tématem je psychosociální a zdravotní problematika dospělých pacientů, jejich vnímání, prožívání a hodnocení nemoci. Výzkumný projekt **Pacientovo pojetí nemoci – téma obohacující ošetřovatelské modely, ošetřovatelskou diagnostiku a intervenci** (řešitelé Mg. Eva Vachková a prof. Jiří Mareš, CSc.) probíhal

v letech 2009–2011 a financovala ho IGA Ministerstva zdravotnictví. Spoluřešitelkami byly sestry z Fakultní nemocnice a psycholog z Fakulty sociálních studií MU Brno. Výzkum shrnul teoretické modely v dané oblasti; tým přeložil a ověřil metody diagnostikující názory pacientů-laiků na nemoc, kterou mají a ukázal zdravotníkům, jak lépe koncipovat cílenou edukaci pacientů. Výstupem řešení byly mj. tři sborníky *Pacientovo pojetí nemoci I., II., III.* (MSD Brno, 2009, 2010, 2011) a článek v zahraničním impaktovaném časopise.

Třetím dlouhodobým výzkumným tématem Ústavu sociálního lékařství je zlepšování práce praktických lékařů. Připomeňme výzkumný projekt, který porovnával přístupy praktických lékařů k **prevenci kardiiovaskulárních a gastrointestinálních chorob** a zajímal se také o symptomatologii těchto onemocnění. Výzkum se uskutečnil v letech 2007–2008 a byl financován z nezávislého grantu firmy Zentiva (odpovědným řešitelem byl doc. MUDr. S. Býma,

CSc. s prof. A. Windakem z Polska). Šlo o mezinárodní průzkum mezi praktickými lékaři v 10 zemích Střední a Východní Evropy. Byla získána data z České republiky, Slovenska, Polska, Lotyšska, Litvy, Estonska, Maďarska, Bulharska, Slovinska.

Další výzkumný projekt se uskutečnil v roce 2008. Byl financován Ministerstvem zdravotnictví ČR z programu Kvalita zdravotních služeb (odpovědným řešitelem byl doc. MUDr. B. Seifert, Ph.D., spoluřešiteli byli doc. MUDr. S. Býma, CSc. a MUDr. Mgr. Petr Struk). Cílem projektu bylo vytvořit **národní akreditační standardy** pro zdravotnická zařízení, která poskytují léčebně-preventivní péči **v oboru všeobecné praktické lékařství**, podpořit standardizaci praxí a zvýšit bezpečnost pacientů v ordinacích praktických lékařů.

Končíme naše zamyšlení nad historií a současností teoretického pracoviště, které neztrácí kontakt s reálnou zdravotnickou praxí a snaží se ji obohacovat novými přístupy.

Jiří Mareš

HABILITAČNÍ A JMENOVACÍ ŘÍZENÍ

Doc. MUDr. Radim Lipina, Ph.D. (Katedra chirurgie LF UK HK)

docent v oboru Chirurgie

Habilitační práce: *Transnazální endoskopická chirurgie selární oblasti*

Je absolventem Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kterou ukončil v roce 1995. V letech 1998 a 2003 postupně získal atestaci v oboru chirurgie I. stupně a v oboru neurochirurgie. Doktorské studium v oboru Chirurgie absolvoval v roce 2009 na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové, obhájil disertační práci *Chirurgická léčba posthemoragického hydrocefalu nezralých novorozenců*. Od roku 1995 pracuje na Neurochirurgické klinice FN Ostrava, zaměřuje se na dětskou neurochirurgii a specializuje se na ventrikulární a endonazální endoskopické operace mozku. Od roku 2010 zároveň působí jako odborný asistent na Katedře chirurgie LF UK v Hradci Králové.

Doc. RNDr. Tomáš Roušar, Ph.D. (Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice)

docent v oboru Lékařská fyziologie

Habilitační práce: *Studium toxického působení acetaminofenu in vitro a in vivo*

V roce 2003 úspěšně absolvoval studium na Fakultě chemicko-technologické Univerzity Pardubice ve studijním programu Speciální chemicko-biologické obory. V témže roce zahájil doktorské studium na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové, v oboru Fyziologie a patologická fyziologie. Disertační práci s názvem *Studium změn antiokidační rovnováhy v hepatocytech po působení modelových hepatotoxických látek v podmínkách in vitro* obhájil v roce 2008. V rigorózním řízení v oboru Fyziologie živočichů na Přírodovědecké fakultě UK v Praze získal v roce 2010 titul RNDr.

Doc. MUDr. Petr Hejna, Ph.D., MBA (Ústav soudního lékařství LF UK a FN HK)

docent v oboru Patologická anatomie a soudní lékařství

Habilitační práce: *Sebevražda střelnou zbraní. Soudnělékařská fenomenologie vybraných znaků*

S účinností od 1. 8. 2014 získal MUDr. Petr Hejna titul docent, svoji habilitační práci obhájil letos v červnu na Jeseniovej lékařskej fakulte Univerzity Komenského v Martine. Je absolventem Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, kde také v roce 2009 úspěšně ukončil doktorské studium v oboru Patologie a soudní lékařství, v témže roce získal i atestaci v oboru Soudní lékařství. V roce 2012 úspěšně ukončil studium na Ústavu práva a právních věd v Praze. V roce 2010 byl jmenován přednostou Ústavu soudního lékařství LF UK a FN v Hradci Králové.

UKÁZKY NOVINEK V LÉKAŘSKÉ KNIHOVNĚ:

SOVOVÁ, Eliška a Jarmila SEDLÁŘOVÁ. Kardiologie pro obor ošetrovatelství. 2., rozš. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014, 255 s., viii s. obr. příl. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4823-8.

Kniha navazuje na úspěšné první vydání z roku 2004, je zcela přepracována podle

posledních poznatků současné vědy a doplněna o praktickou část – o kapitulu věnovanou ošetrovatelství a o doporučené ošetrovatelské postupy při jednotlivých ošetrovatelských diagnózách. Jejich cílem je obeznámit čtenáře s přípravou a ošetrovatelskou péčí před specializovaným výkonem, v jeho průběhu i po ukončení výkonu při specifických kardiologických vyšetřovacích metodách nebo odborných výkonech.

UROLOGICKÁ KLINIKA

Urologická klinika Fakultní nemocnice Hradec Králové patří k významným urologickým pracovištím v České republice. Společně s Chirurgickou, Kardiochirurgickou klinikou a Klinikou anestézie, resuscitace a intenzivní medicíny sídlí v Bedrnově pavilonu chirurgie (číslo 21). V současné době se nachází ambulance v prvním, operační sály ve druhém a lůžková oddělení v šestém nadzemním podlaží. Součástí kliniky je také oddělení dětské urologie. To sdílí společné prostory s Oddělením dětské chirurgie v budově Dětské kliniky. Součástí Urologické kliniky je také Mezioborové transplantáčnické centrum, které je, společně s odborníky dalších klinik, zaměřeno na odběry a transplantace ledvin.

HISTORIE UROLOGICKÉ KLINIKY

Ještě ve „Staré nemocnici“ se od roku **1906** v rámci chirurgické péče o nemocné věnoval urologické problematice primář **MUDr. Bedřich Honzák** (*11. 12. 1870–†19. 11. 1933), žák prof. Karla Madla. Po otevření nové okresní nemocnice v r. 1928 působil MUDr. Honzák jako její ředitel a primář chirurgického oddělení až do své smrti v r. 1933. Jeho nástupcem ve vedení chirurgického oddělení se v r. **1934** stal **doc. MUDr. Jan Bedrna**.

V r. **1945** byla na bázi stávajícího chirurgického oddělení ustavena **Chirurgická klinika**, jejím prvním přednostou byl jmenován **doc. MUDr. Jan Bedrna** (*16. 9. 1897–†25. 9. 1956; habilitován 1931, jmenován profesorem 1947, řádným členem Československé akademie věd 1955). Mimo jiné obory se akademik Bedrna intenzivně zabýval i urologií, zejména dětskou urologií, které věnoval jednu ze svých knih. Dal tak základ „hradecké“ urologické škole.

Po smrti akademika Bedrny převzal v r. 1956 vedení Chirurgické kliniky **doc. MUDr. Jaroslav Procházka** (*15. 1. 1913–†29. 12. 2003; habilitován 1952, jmenován profesorem 1958, DrSc. 1964). Ten v r. 1958 zřídil urologické oddělení kliniky a jeho vedením pověřil **MUDr. Jozefa Švába** (*27. 7. 1916–†13. 3. 2005; habilitován 1962, jmenován profesorem 1968). Dne **1. 3. 1962** byla ustavena samostatná **Urologická klinika** s lůžkovým oddělením a ambulantí, jejím přednostou byl jmenován **doc. MUDr. Jozef Šváb, CSc.** Primářem byl ustanoven MUDr. Pavel Navrátil.

V r. **1972** se Urologická klinika přestěhovala do nových prostor, do 2. patra severního křídla budovy Chirurgické kliniky. Zde měla klinika 28 lůžek, 5 lůžek na jednotce intenzivní péče a jeden jednolůžkový pokoj využívaný pro transplantované pacienty. Klinika měla tehdy celkem osm lékařů. Na ambulanci, která byla v traktu chirurgických ambulantí, měla klinika endoskopický sálek, dvě samostatné ambulance a místnost s urologickým rentgenovým přístrojem. V r. 1975 opustil kliniku MUDr. Čestmír Pokorný, CSc., který byl jmenován přednostou nově zřízené Urologické kliniky LF UK v Plzni.

V říjnu **1978** bylo na základě rozhodnutí ředitelky Krajského ústavu národního zdraví MUDr. Svatavy Lakosilové při Urologické klinice ustaveno Transplantační centrum. Od **1. 9. 1983** vedl kliniku **prof. MUDr. Pavel Navrátil, CSc.** (*29. 8. 1922–†14. 2. 2006; habilitován 1. 6. 1969, jmenován profesorem 1974).

Nová Urologická klinika byla otevřena dne **1. 6. 1985** v 7. patře budovy chirurgických oborů – Bedrnově pavilonu. První rok zde bylo v provozu jen jedno oddělení o 27 lůžkách. Po roce pak bylo otevřeno další oddělení s 30 lůžky. Tentýž rok bylo otevřeno i dětské urologické oddělení s 11 lůžky. V té době pracovalo na klinice již 16 lékařů.

Po odchodu prof. MUDr. Pavla Navrátila, CSc., do důchodu (31. 3. 1990) byl ve funkci zastupujícího přednosty do 15. 11. 1990 doc. MUDr. Petr Morávek, CSc. Následně, do listopadu 1995, byl přednostou kliniky **doc. MUDr. Josef Baše, CSc.** (*4. 9. 1943; CSc. 1982, habilitován 1991). Když docent Baše odešel do invalidního důchodu, stal se přednostou Urologické kliniky **doc. MUDr. Petr Morávek, CSc.** (*19. 3. 1942; CSc. 17. 1. 1985, habilitován 1989). V té době měla urologická klinika 2 lůžková oddělení s 54 lůžky a dětské lůžkové oddělení. V 90. letech minulého století nastal rozvoj operační techniky. Začaly se provádět velké onkologické operace jako radikální cystektomie, prostatektomie... Dále se rozvíjela endoskopická léčba litíazy apod.

Doc. Morávka ve funkci přednosty vystřídal od 2. 1. 2009 **doc. MUDr. Richard Fiala, Ph.D.** Jednalo se o známého olomouckého urologa, který nastoupil do vedení kliniky po návratu z Velké Británie. V tomto období se začínaly prosazovat stále více minimálně invazivní operační techniky. Doc. Fiala odešel v listopadu 2009 pracovat zpět do Velké Británie.

Od prosince 2009 byl zastupujícím přednostou a následně od roku 2010 byl jmenován přednostou **doc. MUDr. Miloš Brodák, Ph.D.** (*7. 1. 1968, habilitován 2012). V roce 2014 měla Urologická klinika dvě lůžková oddělení pro dospělé se 49 lůžky a dětské oddělení sdílené s Oddělením dětské chirurgie. Urologická klinika se významně podílí na chodu Mezioborového transplantáčnického centra FN. Prioritou urologické péče posledních let jsou minimálně invazivní operační výkony a důraz na kvalitu života.

Oddělení dětské urologie vede od roku 1994 **MUDr. Ivo Novák** (*23. 6. 1959) a od stejného data pracoval na dětském urologickém oddělení i **prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc.** (*14. 3. 1920–†7. 2. 2009; habilitován 1968, prof. jmenován 1991), který na toto oddělení přinesl zkušenosti z Oddělení dětské chirurgie. Publikoval řadu prací z urologie – především z oblasti vrozených vývojových vad i z oblasti chirurgie. V náhradě jícnu dodnes nese evropskou prioritu. Oddělení dětské urologie bylo v roce 2000 přesunuto na lůžkovou část Oddělení dětské chirurgie. Zůstává však nadále součástí Urologické kliniky.

Transplantační centrum, v jehož čele od roku 1988 stojí odborný asistent **MUDr. Pavel Navrátil, CSc.** (*21. 3. 1951; CSc. 1990), řeší jako jediný v ČR problematiku transplantace ledvin u pacientů s anomáliemi dolních močových cest. MUDr. Navrátil se věnuje kromě urologie a transplantologie i andrologii.

VÝZNAMNÉ VÝSLEDKY PRÁCE

Národní priority:

- 23. 11. 1961 – první transplantace ledviny v Československu a v oblasti východní Evropy (prof. MUDr. Jaroslav Pro-

cházka, DrSc., prof. MUDr. Pavel Navrátil, CSc., prof. MUDr. Jozef Šváb, CSc.).

- 1962 – zavedení resekce ledviny do klinické praxe (prof. MUDr. Jozef Šváb, CSc.).
- 1972 – ve spolupráci s Radiologickou klinikou první použití obliterace renální arterie v ČSSR (prof. MUDr. Pavel Navrátil, CSc., doc. MUDr. Antonín Hlava, CSc., prof. MUDr. Leo Steinhart, DrSc., prof. MUDr. Jozef Šváb, CSc.).
- 1981 – první odstranění nádorového trombu ze srdce v Československu za použití mimotělního oběhu (prof. MUDr. Pavel Navrátil, CSc., doc. MUDr. Petr Morávek, CSc., MUDr. Pavel Navrátil, CSc., prof. MUDr. Vladimír Brzek, CSc.).

HISTORIE TRANSPLANTAČNÍHO CENTRA

Historie Transplantačního centra v Hradci Králové se datuje do roku 1978, kdy bylo centrum oficiálně ustanoveno vyhláškou MZ ČSR. Transplantace ledviny se ale v Hradci Králové prováděly sporadicky již od roku 1961.

První transplantace byla v Hradci Králové provedena 26. 11. 1961. Spojila tehdy urologické pracoviště v Hradci Králové s Košicemi, odkud arenální nemocná pocházela. Šlo o Alžbětu Martanovou, která přišla o funkčně solitární ledvinu pro pyonefros. Dárce ledviny pro ni měl být její bratr Pavol. Jeho ledvina však z hlediska anatomického nebyla vhodná, proto operatér od odběru upustil. Alžbětě nakonec darovala ledvinu její maminka, tehdy 52letá Barbora. Příprava pro tuto operaci byla důkladná – tým si byl vědom závažnosti stavu, možností infekčních komplikací i imunologické bariéry. Pro transplantovanou byl zkonstruován speciální polyetylenový stan, který přikrýval celou postel. Pro přesnou bilanci tekutin byla postel vybavena improvizovanou postelovou váhou, čerstvý vzduch byl zajišťován větrákem. Celý postup operace a pooperační péče byl konzultován s prof. Küssem, který byl v té době v Evropě největší kapacitou. Operační tým tvořili prof. MUDr. Pavel Navrátil (odběr ledviny), prof. MUDr. Jaroslav Procházka, DrSc. (cévní anastomóza), prof. MUDr. Jozef Šváb (anastomóza močovodu), MUDr. Hana Drahokoupilová (anesteziolog), operační tým doplnil prof. MUDr. Josef Erben, DrSc. (předtransplantační dialyzační terapie) a prof. MUDr. Josef Klen, DrSc. (tkáňová banka). Následně bylo rozhodnuto o podání imunosuprese, a to kombinace kortikoidů s celotělovým RTG ozářením. Štěp sice obnovil svou funkci, ale od 5. pooperačního dne se u pacientky objevily teploty s rozvojem sepse a 16 dní po transplantaci pacientka umírá na kolibacilární sepsi, jejímž zdrojem byl jeden ze zubů pacientky. Poradu před první transplantací ukazuje foto 1. První transplantace s dlouhodobě funkční ledvinou byla provedena v IKEMu v Praze. Postupně se technika odběru ledvin, transplantace imunosuprese vypracovala a tyto výkony se začaly provádět ve velkých centrech ČR.

Pro práci transplantačního centra následovaly za sebou tři důležité kroky, které problematiku organizace transplantologie vyřešily po stránce legislativní, organizační, odborné. Prvním krokem byl transplantační zákon z roku 2002. Druhým krokem bylo založení Koordinačního střediska transplantací (KST) v roce 2003, které vzniklo na základě zákona s úkolem zajištění a zprostředkování transplantací. Tento orgán také jedná za Českou republiku na poli EU,

Foto 1: Porada lékařů transplantačního centra

podílí se na sjednocování legislativy, má právo připravovat mezinárodní smlouvy o spolupráci. Třetím krokem, který se týká již přímo naší nemocnice, bylo založení mezioborového Transplantačního centra FN v HK, a tak byla legislativně ošetřena mezioborová spolupráce.

HISTORIE DĚTSKÉ UROLOGIE

Myšlenku vzniku samostatného oboru dětské urologie prvně prosazoval v bývalé poválečné ČSR akademik prof. MUDr. Jan Bedrna, DrSc. Dále ji pak rozvíjel jeho žák, první přednosta Urologické kliniky FN HK, prof. MUDr. Jozef Šváb, CSc. Dětská lůžka jako součást lůžkového fondu Urologické kliniky FN HK začala reálně fungovat již v roce 1985. Dětské oddělení Urologické kliniky vzniklo v roce 1987.

Prvním vedoucím oddělení s odbornou atestací dětské urologie se stal doc. MUDr. Josef Baše, CSc. (1985–1990), posléze přednosta Urologické kliniky FN a LF UK Hradec Králové, proto po jmenování přednostou v jeho práci na dětském oddělení pokračuje MUDr. Ivo Novák, Ph.D. (1990–dosud). Z významných osobností nelze opomenout jméno prof. MUDr. Hvězdoslava Stefana, CSc., který zde aktivně pracoval od roku 1991, posléze jako emeritní profesor LF UK v Hradci Králové.

Pracoviště zajišťuje komplexní léčbu dětských urologicky nemocných celého východočeského regionu. Od roku 2006 je akreditovaným léčebně-výukovým centrem pro urologicky nemocné děti regionu. Oddělení spolupracuje s ostatními pracovišti FN HK při řešení komplikovaných stavů poruch zdraví dětských pacientů.

SOUČASNÝ STAV

V roce 2014 měla Urologická klinika 49 lůžek pro dospělé pacienty. Dětská lůžka jsou sdílena společně s Oddělením dětské chirurgie. Pro ambulantní trakt je určeno 6 ambulančí, které jsou rozděleny mezi všeobecné ambulance a specializované poradny. Součástí ambulantního traktu jsou i dva operační sály. První je určen pro malé otevřené, diagnostické a endoskopické výkony. Druhý sál je vybaven rentgenovým přístrojem a je určen pro endoskopické minimálně invazivní výkony. Součástí Urologické kliniky je také specializovaný sál pro minimálně invazivní léčbu urolitiázy rázovou vlnou (LERV). Otevřené a laparoskopické operace se provádějí na sálech, které spravuje oddělení Centrálních sálů a sterilizace.

Urologická klinika má velmi důležité regionální postavení. Zajišťuje základní urologickou péči pro pacienty z města a okresu Hradec Králové. Dále zajišťuje specializovanou péči

pro pacienty z bývalého východočeského regionu. Pro určité super specializované výkony jsme jediným centrem v České republice (například transplantace ledvin u anomálií dolních močových cest, nefrektomie s nádorovým trombem apod.).

V roce 2013 bylo ošetřeno na ambulanci 18 247 případů (tento počet neznamená množství pacientů, část pacientů byla ošetřena opakovaně). Na centrálních sálech bylo provedeno 1 253 operací. Na sálech pro minimálně invazivní a drobné endoskopické výkony bylo provedeno v roce 2013 více než 2 000 výkonů. Bylo hospitalizováno 1967 pacientů s celkovým počtem 9 734 ošetřovacích dnů. Průměrná ošetřovací doba byla 4,9 dne. Moderní operační pohled na operační léčbu je v současnosti zaměřený na vysokou efektivitu a současně na kvalitu života. Je preference minimálně invazivních výkonů. Při stejné efektivitě a bezpečnosti umožňují výrazně nižší krevní ztráty, kratší rekonvalescenci a lepší operační přehled (foto 2, 3).

Foto 2: Otevřená urologická operace

Foto 3: Laparoskopická urologická operace

Urologická klinika zajišťuje komplexní urologickou péči. Mezi nejdůležitější oblasti náleží uroonkologie. Tato oblast patří mezi priority kliniky. Vyplývá to z vysoké incidence urologických malignit. Nejrozšířenějším nádorem je karcinom prostaty, který je v současnosti nejčastějším parenchymovým nádorem u mužů. Základem léčby lokálně ohraničeného karcinomu prostaty je radikální prostatektomie. V současnosti se prosadily minimálně invazivní operační postupy. Mezi ně patří laparoskopická a robotem asistovaná prostatektomie. Vzhledem k absenci robotického centra FN HK se provádí laparoskopická prostatektomie. V roce

2013 bylo provedeno téměř 150 těchto operací. Vzrůstající incidence karcinomu prostaty způsobuje narůstající počet radikálních prostatektomií.

Chirurgická léčba karcinomu ledviny je další prioritou. České republice patří smutné prvenství v incidenci celosvětově. Zatím pro to neexistuje jasné vysvětlení. Základem léčby je chirurgie, a to nefrektomie nebo resekce ledviny. Také u operací ledvin se stále více prosazuje minimálně invazivní postup. Naše klinika provádí laparoskopické nefrektomie a pro menší nádory také resekce ledvin. Kde je kontraindikace k minimálně invazivní operaci, provádí se otevřená operace. Je dlouhodobou tradicí našeho pracoviště péče o pacienty s nádorem ledviny. Jak již bylo zmíněno v historii, byla zde jako první v tehdejší Československu provedena resekce ledviny a ve spolupráci s radiology obliterace přírodní arterie při vaskulografii. Další prioritou je ve spolupráci s kardiouchirurgy nefrektomie společně s odstraněním nádorového trombu dosahujícího hluboko do dolní duté žíly, a to až do pravé srdeční síně.

Nádory močového měchýře jsou třetí nejčastější urologickou malignitou. U povrchových nádorů je léčba endoskopická, případně doplněná o výplachovou léčbu BCG vakcínou nebo cytostatiky. Ty se podávají do močového měchýře. U lokálně pokročilých nádorů se provádí cystektomie – odstranění celého močového měchýře. Ten se poté nahrazuje střevní kličkou. Těchto velkých operací se provádí okolo 40 ročně. Naše klinika od roku 2014 začala u vhodných pacientů tuto velkou operaci provádět také laparoskopicky. U dalších malignit urotraktu se provádí také moderní operační léčba. Správná indikace a optimální postup s využitím všech metod onkologické léčby se provádí ve spolupráci s onkology v rámci specializovaného multidisciplinárního týmu. Ten se schází pravidelně jednou týdně.

K dalším prioritám invazivní léčby patří komplexní léčba urolitiázy. Vysoká prevalence a incidence konkrementů močových cest způsobuje vysoký zájem pacientů o moderní a účinnou léčbu. Naše klinika může nabídnout úplnou škálu léčebných postupů. Nejčastěji prováděným výkonem je litotrypse rázovou vlnou. K tomu slouží moderní litotryptor Storz, který byl instalován v roce 2013 (foto 4). Byla to výměna za starší extrakorporální litotryptor Medilit, který byl na Urologické klinice od roku 1996. Každoročně se provádí 200–300 výkonů. Ty se provádí pouze v analgosedaci bez nutnosti celkové anestezie. Pro větší konkrementy v ledvinách nebo refrakterní konkrementy v močovodu je indikována endoskopická léčba. Konkrementy se vytahují z močovodu pomocí ureteroskopie

Foto 4: LERV – přístroj k drcení močových konkrementů

a z ledvin pomocí perkutánní nefroskopie. Pokud jsou konkrémenty příliš veliké, provádí se jejich trypse pomocí laseru nebo ultrazvuku. Otevřená operativa pro urolitiázu se dnes provádí u méně než 1 % pacientů. V roce 2013 byl slavnostně otevřen speciální sál UREX, kde se výkony pro urolitiázu provádí. Sál je vybaven novým speciálním rentgenovým stolem Siemens Omnia speciálně vyvinutým pro tyto účely.

Velkým rozvojem prochází také transplantace ledvin. Naše centrum provádí odběry ledviny a transplantace od náhle zemřelých. Část ledviny je také od živého dárce v rámci programu příbuzenské transplantace. Ta má větší naději na dlouhodobější a nekomplikovanou funkci transplantované ledviny. V současné době se odběr ledviny od živého dárce provádí, pokud je to možné, laparoskopicky. Snahou je minimalizovat operační trauma dárce ledviny. Celkově bylo v našem transplantacním centru provedeno již více než 1 100 transplantací a téměř 50 transplantací od živého dárce. Lékaři a koordinátorka Transplantačního centra jsou na fotografii č. 5.

Foto 5: Lékaři a koordinátorka transplantacního centra

VZDĚLÁVÁNÍ, VĚDA A VÝZKUM

Urologická klinika se plně podílí na pregraduální a postgraduální výuce medicíny. Pregraduální výuka urologie se provádí v rámci katedry chirurgie. Na výuce mediků se podílejí odborní asistenti a lékaři se specializovanou způsobilostí. Výuka probíhá v českém jazyce pro domácí studenty a v anglickém jazyce pro zahraniční studenty. Urologická klinika je navštěvována také zahraničními studenty v rámci studentských výměnných programů Erasmus apod. V rámci postgraduálního vzdělávání je naše klinika místem odborných stáží. To je umožněno akreditací 2. stupně v rámci ČR. Lze konstatovat, že stále narůstá počet zájemců k absolvování odborných stáží v přípravě k atestaci na naší klinice. Urologická klinika ve spolupráci s hradeckou Lékařskou fakultou UK uspořádala atestační zkoušky v urologii v prosinci 2013. Zúčastnilo se jich 12 úspěšných uchazečů.

Urologická klinika pořádá každoročně vzdělávací kurz Dětské urologie, který je povinný v rámci přípravy k atestační zkoušce. Dalšími aktivitami je každoroční pořádání 5 regionálních seminářů pro urology a další zájemce z regionů východních Čech. V roce 2013 ve spolupráci s Aeskulap akademií byl uspořádán 2. český video-kongres s bohatým vědeckým programem. Urologická klinika FN HK společně s Urologickou klinikou FN Olomouc je spoluorganizátorem celonárodního kongresu Moravské urologické sympozium. Všechny tyto akce jsou akreditované a získané kredity slouží jako doklad celoživotního vzdělávání. Urologická klini-

ka každoročně pořádá také odbornou konferenci pro sestry a nelékaře.

Léčebné výsledky naší kliniky jsou pravidelně publikovány v recenzovaných odborných časopisech. Nejlepší práce byly publikovány v zahraničních časopisech s IF. Urologická klinika se zapojila do výzkumné práce v rámci projektu PRVOUK a výzkumného záměru chirurgických oborů. Hlavní oblastí výzkumných prací byly transplantace ledviny u inkompatibility v krevních skupinách dárce a příjemce a zkoumání nových markerů poškození ledvin. Dalšími výzkumnými cíly jsou ověřování nových materiálů v urologické operativě a urologická péče u geriatrických pacientů.

Lékaři urologické kliniky pravidelně přednášejí na významných českých a slovenských konferencích. Nejlepší práce jsou prezentovány na prestižních světových urologických, transplantacních a onkologických konferencích.

LIMITY A CESTY K DALŠÍMU ROZVOJI

Urologická klinika si udržuje významné místo mezi největšími urologickými centry v rámci České republiky. Přesto jsou určité limity a slabá místa. K největším omezením urologické péče patří nespravedlivě nastavený (podhodnocený) systém úhrad za většinu operací. Tato podhodnocení vedou k určitému napětí mezi počtem výkonů a celkovými náklady na tyto operace. Vzniká určitý paradox, na jedné straně je naše klinika vyhledávána i mimoregionálními pacienty a na druhé straně je v současném systému nutná naše opatrnost v přijímání těchto pacientů k léčbě. Hlavním důvodem jsou právě velmi omezené finanční zdroje. Díky vysoce profesionálnímu zázemí Fakultní nemocnice se daří tyto obtíže zvládat. Máme špičkové vybavení na otevřenou, laparoskopickou i endoskopickou operativu. Věříme, že se v dohledné době podaří vyřešit také prozatímní absenci chybějícího robotického centra. To se dnes stalo standardem v minimálně invazivní operativě nádorů prostaty, rekta, ledvin, dělohy a dalších orgánů. Jeho absenci nahrazujeme v současnosti laparoskopickým přístupem. Lůžková oddělení urologické kliniky jsou v šestém, tj. nejvyšším patře chirurgického pavilonu, a nabízejí tak pacientům krásný výhled, například na centrum Hradec Králové společně s areálem FN (foto 6). Tento krásný výhled společně s maximálním úsilím o profesionalitu lékařů, sester a celého personálu je zárukou dalšího rozvoje celé Urologické kliniky FNHK a spokojenosti pacientů s naší péčí.

doc.MUDr. Miloš Brodák, Ph.D.

Urologická klinika LF UK a FN Hradec Králové

Foto 6: Výhled z pokojů urologické kliniky

Noví vedoucí pracovníci

MUDr. Vladimír Brzek, Ph.D.
vedoucí lékař Oddělení centrálních sálů a sterilizace
FN HK

Doktor Brzek se narodil v roce 1962 v Hradci Králové. Zde také dokončil gymnázium v roce 1980 a Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové v roce 1986. Od roku 1986 do roku 1989 pracoval jako sekundární lékař na chirurgickém a traumatologickém oddělení Nemocnice Pardubice. V roce 1989 nastoupil na Kardiologickou kliniku FN Hradec Králové, kde pracoval dosud. V roce 1989 atestoval v oboru Všeobecná chirurgie. Nástavbovou atestaci v oboru Kardiologie složil v roce 1995. Od roku 2001 pracuje také jako odborný asistent Katedry chirurgických oborů LF UK v Hradci Králové. Postgraduální studium na LF UK v HK úspěšně dokončil v roce 2010, obhájil dizertační práci *Sledování výskytu heparinové rezistence u populace nemocných před operací srdce v mimotělním oběhu*. Od roku 2009 pracuje jako vedoucí oddělení pro mimotělní oběh a podpůrné systémy Kardiologické kliniky.

Ve své pracovní a vědecké činnosti se MUDr. Brzek zaměřil zejména na problematiku ischemické choroby srdeční a v roce 1997 zahájil operace ischemické choroby srdeční bez mimotělního oběhu. V poslední době se také věnoval problémům

mimotělního oběhu a mechanických srdečních podpůrných systémů.

Ve vedení Oddělení centrálních sálů a sterilizace by rád udržel stávající úroveň poskytovaných služeb. Zároveň by rád zlepšil pružnost složitého provozu, kde se setkávají čtyři kliniky. V budoucnosti by chtěl podpořit budování a modernizaci provozu OCCS, který by se s tím udržel na vysoké úrovni.

Doktor Brzek je ženatý, má syna a dceru. Ve volném čase se rád věnuje cykloturistice a kulturním aktivitám.

Miroslava Kaplová
vrchní sestra Oddělení dětské chirurgie a traumatologie

Miroslava Kaplová se narodila v Poličce. Střední zdravotnickou školu, obor Zdravotní sestra, vystudovala ve Svitavách. Po maturitě v roce 1991 nastoupila na I. interní kliniku FN Hradec Králové, kde pracovala na dialyzačním středisku. V roce 1996 přešla na JIP Infekční kliniky. Po mateřské dovolené nastoupila

v roce 2003 na Oddělení dětské chirurgie a traumatologie. Od roku 2007 pracovala jako staniční sestra JIP tohoto pracoviště. Pomaturitní specializační studium v oboru Zdravotní sestra v úseku Anesteziologie, resuscitace a intenzivní péče ukončila v roce 2000, dále absolvovala v roce 2007 certifikovaný kurz Resuscitační a intenzivní péče o děti a v roce 2010 ukončila certifikovaný kurz Bazální stimulace. Od roku 2013 studuje na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové v bakalářském studijním programu obor Ošetřovatelství.

Promoce

Promoce bakalářů již po několik let probíhají v překrásně renovovaných prostorech Profesního domu na Malé Straně, tentokrát to bylo v pondělí 14. 7. 2014. Ve studijním programu Ošetřovatelství v oboru Všeobecná sestra své studium ukončilo a diplomy obdrželo 18 absolventek, v programu Specializace ve zdravotnictví obor Fyzioterapie to bylo 25 absolventů a absolventek. Jeho Magnificenci rektora UK zastupoval při slavnostním aktu prorektor prof. PhDr. ing. J. Royt, Ph.D., a děkana LF prof. MUDr. J. Malý, CSc.

Promoce absolventů magisterských studijních programů se konaly ve středu a ve čtvrtek 16. a 17. 7. 2014 v aule Karolina. Řady lékařů s titulem MUDr. se rozšířily o dalších 111 jmen a nových stomatologů s titulem MDDr. přibýlo celkem 28. Svá studia ukončili též studující v anglickém jazyce – v programu General Medicine jich bylo 36 a v programu Dentistry 9. První promoce se účastnila JM rektor UK prof. MUDr. T. Zima, DrSc., a děkan LF prof. MUDr. RNDr. M. Červinka, CSc. Na dalších

promocích zastupila pana rektora prorektorka UK doc. MUDr. M. Králíčková, Ph.D., a ve funkci děkana se vystřídal proděkan prof. MUDr. V. Palička, CSc., prof. MUDr. M. Kuba, CSc., prof. MUDr. R. Pudil, Ph.D., a doc. MUDr. R. Slezák, CSc.

Doc. MUDr. A. Stoklasová, CSc.

První „Zlatá promoce“ na fakultě

V roce 1958 se naše škola transformovala z Vojenské lékařské akademie (VLA) zpět na Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. Nicméně většina posluchačů, kteří tehdy nastoupili 1. září ke studiu, byla vojáky Vojenského lékařského, výzkumného a doškolovacího ústavu Jana Ev. Purkyně (VLVDÚ JEP) a jen menšina byla civilní. Po 2. ročníku se počet spolužáků snížil – část odešla do Prahy na Fakultu dětského lékařství (dnes 2. LF UK), část přešla na stomatologickou větev, která na naší fakultě vznikla rok před tím, a také během těch dvou let řada studijně neuspěla (tehdy býval mnohem větší „odpad“). Dne 10. července 1964 pak v pražském Karolinu promovalo 82 absolventů všeobecného lékařství (59 vojáků a 23 civilů). Letos tedy od první promoce nové civilní éry fakulty uplynulo 50 let, a proto analogicky jako je „Zlatá svatba“, konala se 24. května na naší škole vůbec poprvé „Zlatá promoce“.

Děkan předává pamětní list jednomu z jubilatů (doprovázeného vnučkem)

Ve velké posluchárně fakulty se sešlo 52 jubilatů, přijeli kromě z ČR a Slovenska i z Rakouska a Francie, řada z nich doprovázena rodinnými příslušníky. S potěšením jsme mezi sebou přivítali děkana fakulty prof. Miroslava Červinku. Po úvodním ohlédnutí za historií promočí na fakultě od roku 1946 uctili přítomní povstáním památku dvaceti svých kolegů, kteří se výročí nedožili. Vrcholem akce bylo předávání pamětních listů – analogie promočních diplomů – prof. Červinkou všem přítomným absolventům. Poté děkan promluvil o historii, současnosti i plánech do budoucnosti fakulty a Josef Špaček (FÚP) prezentoval novinky ve městě Hradci Králové. Své spolužáky pak úsměvným projevem potěšil Ladislav Pecháček, autor scénářů ke známým filmům o „básnících“. Níže uvádíme podstatnou část jeho projevu.

Shromáždění bylo zakončeno společným zpěvem *Gaudeamus igitur*.

Ivo Šteiner

Foto Zuzana Holková a Josef Špaček

Vzpomínání a zapomínání

Uplynulo padesát let od doby, kdy jsme sem naposled vstoupili jako studenti, pózovali před vchodem pro fotografa a rozešli se do světa. Iniciační zážitek se ale odehrál o šest let dříve a první vzpomínka spjatá s tímhle chrámem výchovy, vzdělání a vědy, je spojena s přijímacími zkouškami. V roce 1958 pro nás budoucí vojáky trvaly tři dny. Dovolte mi, abych ocitoval, co jsem si tenkrát zapsal do deníku.

Je devatenáctého března. Usínám v kasárnách naproti fakultě na železné palandě pod kousavou dekou. V místnosti je deset paland. Ubytování je zajištěné zdarma, strava rovněž. Budu-li přijat, po dobu šesti let přibude ošacení, služné podle ročníku a hodnosti, náležitě učebnice a skripta. Jídlo mi chutná a je ho dost. Svátek má Josef. Je jich tady několik, ale nikdo neslaví.

V těch zkuškových dnech jsem na fakultě potkával skutečné studenty medicíny, a nikdy v životě už jsem pak nezatožil po něčem tak naléhavě (kromě několika žen později) jako po přijetí do jejich výlučného společenství. Když mi bylo oznámeno, že jsem přijat, potěšilo mě, že nejde o apríl. Z dnešního pohledu je zajímavé, že jsem byl přijat ke studiu na Vojenské lékařské akademii, a promoval jsem na Lékařské fakultě Karlovy univerzity; ne že bych byl proti, právě naopak, ale nikdo se mě na nic neptal.

Podařilo se nám ve zdraví přežít vševojskový výcvik a během prvních dvou semestrů složit pět zkoušek a dvanáct zápočtů. Přišli jsme o soukromí, na které jsme byli zvyklí, okázale jsme zcyničtělí, naučili se pít alkohol, mnozí vykouřili své první cigarety; osvojili jsme si vulgární termíny, které patřily k „dobrému tónu“, a záviděli civilním kolegům jejich svobodu.

Vychovávali a vzdělávali nás učitelé představující rozmanité spektrum osobností – od úctyhodných mužů a žen až k bizarním postavičkám, které mohly být k smíchu, kdyby nebyly pro náš osud tak důležité.

Intenzivní vzdělávání a výcvik z nás podle zákona nezamýšleného účinku vychovaly antimilitaristy a občany, kteří s odstupem hleděli na tehdejší společenské uspořádání kriticky, i když samozřejmě ne všichni a ne hned. Kromě toho jsme, alespoň my vojáci, byli podrobeni nekompromisnímu brain-washingu, který byl součástí mašinérie, a nikdy jsem se nepřestal divit, že jsme ho přežili bez následků na duši a vybrali si to prospěšné. Tehdy jsem také poprvé poznal, jak účinná je výchova negativním příkladem.

Tyto zdi nás pamatují v době, kdy jsme byli nabití testosteronem a inteligencí a často jsme nevěděli čemu dát právě přednost. Dnes, co se týče inteligence, žijeme ze spolehlivého sedimentu a z nespolehlivých drah a spojů, a co se týče sexu, můžeme už jenom překvapit. Po alkoholu dávno nezpíváme; zvolili jsme vědecký přístup a ověřili si, že nejsme-li závislí, (adiktologové prominou, teď už nebudeme), jde o výborné analgetikum, účinné antidepresivum, spolehlivé anxiolytikum, přírodní sedativum, jemné digestivum, že rozšiřuje periferní cévy, zlepšuje prokrvení a vhodně indikován působí dobře i zevně. Jde jen o to, najít vhodný preparát a použít správné dávkování. Současně zjišťujeme, že příšla chvíle, kdy můžeme otevřít i další láhev (řečeno obrazně), po které není kocovina a na kterou jsme celý život pro samou práci a nesvobodu neměli čas. Mám na mysli hobby, sport, umění, cestování. Mně například bylo dovoleno navštívit galerie a muzea civilizované kulturní Evropy až po padesátce.

Milí přátelé, jsem také rád, že je mi umožněno si tady veřejně postěžovat a oznámit, že denně, pokud právě nespím, nepřetržitě zapomínám. Je to kontinuální proces. A nejenom jména, ale slova, věty, události, pojmy, které jsem znal od dětství a ze školy a které najednou zmizely – a já bloudím

po těch drahách a synapsích a čekám, jestli ta otázka dorazí k cíli. Většinou ano, ale trvá to často několik hodin i dní a v poslední době stále častěji nedorazí vůbec. Je to pokaždé obsese, které se nemůžu zbavit, a schválně trpím a nechci se podívat do encyklopedie nebo na internet, abych tu dráhu obnovil, protože se domnívám, že po takovém martyriu už to nezapomenu. Omyl. Ten flagelantský proces má sice silný duchovní rozměr, ale pokud to z nějakých záhadných důvodů nenaskočí samo, šedou hmotu nepřemůže. Ty hodiny a dny deprimujícího přemýšlení je lépe věnovat něčemu užitečnějšímu. A tak jsem si řekl, že už toho od sebe chci moc, a od té doby nikam nechodím, nikomu nic nevyprávím, s nikým se zbytečně nebavím a radši se jen dívám. Z toho je vidět, jak mozek komplikuje starému člověku život.

Dneska bych už ani přijímací ani žádné další zkoušky neudělal. Neznám zkoušejícího, který by byl ochoten čekat na odpověď tak dlouho. Taky mladá generace je chytřejší. Chce se od ní víc, zná a umí víc než jsme znali a uměli my. Ale pokud studují s ideály, rychle o ně přicházejí v praxi. Jistě ne všichni, ale zdá se mi, jako by je neustálý boj o peníze zbavil velkorysosti a sociální empatie, která nám byla vlastní. Ale kdo jsem já, abych soudil...

Vážení přátelé, jsou to tři roky, kdy nám bylo sedmdesát. Ti výkonnější z nás jsou ještě zaměstnaní. Duch je pro, ale tělo se vzpouzí, případně naopak; pracujeme s počítačem, jezdíme nahoru dolů autem po Evropě, někteří z nás létají po světě. Nejsme workoholici, ale čas se zrychluje, každý den je pondělí, a stále častěji, když ráno vstávám, už se těším na to, jak si po obědě zdřímnu.

Máme víc času přemýšlet o svém životě; ptáme se, co jsme udělali dobře, co špatně, co jsme neměli dělat vůbec a na co jsme zapomněli, a odpovídám si, že to tak asi mělo být, neboť to bylo dáno předem, kdo ví, a protože si na své minulé životy nepamatujeme, děláme stále stejné chyby. Současně si uvědomuji, že taková vyčuraná odpověď je výsadou stáří.

Návrat na fakultu po 50 letech

Přes to všechno - gaudeamus igitur. Radujme se, že přes veškeré zapominání poznáváme své nejbližší, sousedy a přátele, víme, ve kterém městě žijeme, kde bydlíme, že si vzpomeneme, kolikátého je dneska (i když kalendář je spolehlivější), pamatujeme si, kdo nás čeká doma a co jsme měli k snídani. Přejme si, aby nám pánbůh dopřál ještě nějaký čas přiměřený pohyb a zdravý rozum. Možná, že jsme občas byli rozčarováni a zklamáni, ale ukažte mi generaci, které se to alespoň jednou v životě nestalo.

Strávili jsme na zdejší akademické půdě šest let, která navždy změnila náš život. Poznali jsme tu vzory, na-

šli jsme přátele, naučili se myslet způsobem, který byl užitečný.

S věkem ubývá jistot, ale jedna nám zůstane: jistota, že za dalších padesát let už se nesejdeme.

A tak mi dovolu, abych závěrem, nejen za sebe, poděkoval fakultě a jejím učitelům za to, čím jsem, i za to, co nejsem. Děkuji.

(Kráčeno se svolením autora)

Ladislav Pecháček

Nový hmotnostní spektrometr ve FN

Unikátní a první přístroj daného typu v České republice – **Hmotnostní spektrometr Q Exactive Plus**, byl uveden do provozu v Centru biomedicínského výzkumu (CBV) ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové. Symbolickému zahájení činnosti spektrometru přihlížela kromě vědců a lékařů také patnáctka novinářů a čtyři televizní štáby. Tiskovou konferenci pro CBV zorganizovalo a vedlo Centrum transferu biomedicínských technologií, které se zabývá především ochranou duševního vlastnictví vědců pracujících v laboratořích Fakultní nemocnice.

„Sestava za 14 milionů korun dokáže přesně určit osud léčiva v organismu, stejně jako bílkovinné anomálie a jejich typy v jednotlivých tkáních. Možnost uskutečnit své výzkumné projekty na ní bude mít přibližně třicet vědců z Fakultní nemocnice, případně spolupracujících pracovišť v regionu, ČR i zahraničí,“ řekl novinářům vedoucí Centra biomedicínského výzkumu prof. Ing. Kamil Kuča, Ph.D., který zároveň ojedinelou technickou novinku označil za mercedes mezi přístroji.

Hmotnostní spektrometr bude využit v projektech, které se týkají např. operací nádorů hypofýzy, určení předčasného porodu u žen již v 16. týdnu těhotenství, karcinomu tlustého střeva nebo výzkumu nových léků na Alzheimerovu nemoc apod.

Prvním vzorkem k rozboru, kterým symbolicky zahájil provoz analytické sestavy Mgr. Vojtěch Tambor, Ph.D., byla plodová voda z projektu zaměřeného na studium předčasného porodu. Loni se ve Fakultní nemocnici narodilo 620 novorozenců pod 2,5 kg. Zvýšené procento předčasných porodů je dáno tím, že Fakultní nemocnice Hradec Králové je jedním ze sítě perinatologických center, které zajišťují péči o ženy s nejzávažnějšími těhotenskými komplikacemi z východních Čech, části Libereckého kraje a části kraje Vysočina.

„Na základě obsahu rozdílných proteinů v plodové vodě u žen s předčasným porodem a u žen s normálním termínem porodu pomůže přístroj s hledáním odlišného proteinu, který pak v budoucnu předpoví, zda pacientka porodí předčasně

či v termínu. Její lékař by pak v praxi mohl být daleko dříve připraven na kritickou situaci,“ řekl porodník MUDr. Marian Kacerovsky, Ph.D. Jedná se o česko-švédský projekt. CBV získalo od švédského partnera přístup k unikátním vzorkům plodových vod od těhotných žen v 16. týdnu těhotenství – v době, kdy ještě nelze stanovit, zda žena porodí předčasně nebo v termínu. Na základě bílkovinné analýzy vyhledá hmotnostní spektrometr specifický protein, který je charakteristický v případech předčasného porodu.

Spektrometr bude využíván také pro výzkum nádorových onemocnění nebo nových léků na Alzheimerovu nemoc. „Dosud se neví, co je příčinou Alzheimerovy nemoci. Jednou z teorií je, že vzniká z malých stop pesticidů, které jsou uměle zasazeny do životního prostředí, např. z polí. Hmotnostní spektrometr sleduje změny složení proteinů v mozku potkanů, kterým bylo dlouhodobě podáváno malé množství pesticidů. Mozky postižených potkanů jsou na základě analýzy porovnávány s mozky zdravých potkanů. Dochází ke zjištění vlivu pesticidů na změny v mozku a především na vznik Alzheimerovy nemoci,“ řekl doc. PharmDr. Daniel Jun, Ph.D.

Hmotnostní spektrometr bude využíván také farmakologickou skupinou Centra biomedicínského výzkumu při vývoji nových potenciálních léčiv a následném sledování jejich hladin v modelových organismech.

Ing. Zuzana Boučková
PR manažerka CTBT a CBV

XVIII. Hradecké gastroenterologické a hepatologické dny a VIII. Mezinárodní endoskopický workshop

Ve dnech 24.–25. dubna 2014 se konalo již tradiční jarní setkání gastroenterologů a hepatologů v Hradci Králové. Kongres zahájil prof. Červinka, děkan Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Ve svém vystoupení vyzdvihl význam hradecké gastroenterologie nejen pro výuku, vědu a výzkum, ale ocenil také její význam a vysokou úroveň pro klinickou praxi, pro naše pacienty. Vždyť hradecká gastroenterologie patří k nej přednějším v České republice a v širším kontextu i ve střední Evropě.

Atraktivní odborný program přilákal 304 registrovaných účastníků z celé České republiky. Hlavním zahraničním hostem byl v letošním roce profesor Thierry Ponchon z Lyonu. Prof. Ponchon je generálním sekretářem ESGE (Evropská společnost gastrointestinální endoskopie) a patří mezi nejvýznamnější současné evropské gastroenterology.

Odborný program byl rozdělen do dvou částí. První den proběhl velmi zdařilý endoskopický workshop s live-video přenosem z endoskopického pracoviště II. interní gastroenterologické kliniky do Výukového centra LF UK. V průběhu celodenního maratonu se uskutečnilo celkem 15 špičkových výkonů. T. Pochon předvedl moderní endoskopickou miniinvasivní léčbu achalázie jícnu (metodou POEM – perorální endoskopickou myotomií) a náročnou endoskopickou submukózní disekci časného karcinomu žaludku. Hamartomy tenkého střeva u Peutz-Jeghersova syndromu je v současné době možno řešit endoskopicky bez nutnosti chirurgické operace. M. Kopáčová (Hradec Králové), přední mezinárodní odbornice v této problematice, provedla mimořádně náročnou dvojbalonovou enteroskopii u jednoho z těchto pacientů. S. Rejchrt (Hradec Králové) je členem Evropského vzdělávacího výboru ESGE a vynikajícím endoskopistou. To dokázal i v průběhu workshopu na několika složitých případech (dilatace stenotické bilio-digestivní spojky po Whippleově operaci dvojbalonovou technikou nebo zavedení stentů u nemocného s cholangiogenním karcinomem). O. Urban, předseda Endoskopické sekce ČGS (Ostrava), didakticky příkladně ukázal technicky i časově náročnou endoskopickou submukózní disekci časného karcinomu rekta. Takovýto výkon uchrání pacienta před event. amputací rekta a trvalou kolostomií. Barrettův jícen je závažnou prekancerózou, R. Repák (Hradec Králové) předvedl možnosti endoskopického odstranění okrsku dysplastické sliznice u takto postiženého pacienta. Některé benigní rektovaginální píštěle je

Prof. Thierry Ponchon (Lyon) přednáší na letošním gastroenterologickém kongresu ve Výukovém centru Lékařské fakulty UK

možno uzavřít pomocí speciální metalické svorky (OTSC®, Ovesco). I. Tachecí (Hradec Králové) ukázal složitost takového endoskopického zákroku. T. Douda (Hradec Králové) didakticky názorně upozornil na obtížnost endoskopické terapie nemocných s chronickou pankreatitidou. Závažnou komplikací perkutánní gastrotomie je zanoření terčíku kanyly v žaludku (tzv. buried bumper syndrome v anglosaské literatuře). J. Cyrany (Hradec Králové) vypracoval klasifikaci a vlastní originální endoskopickou léčbu této komplikace. Na workshopu tuto metodu na jednom případě úspěšně demonstroval. Kalcidoskop složitých výkonů doplnily endoskopické slizniční resekce kolorektálních neoplázií (M. Kopáčová, I. Tachecí, J. Cyrany) a lineární endoskopická ultrasonografie s aspirační biopsií (R. Repák). Ozdo-

bou prvního dne byla slavnostní state-of-the-art přednáška prof. Ponchona na téma „Polyp characterisation (discard policy)“, ve které představil svoji vizi vývoje koloskopie v dalším desetiletí.

Opolední část prvního dne a druhý den kongresu byly věnovány přednáškám, odeznělo celkem 31 sdělení. J. Lata (Ostrava) se ve své slavnostní state-of-the-art přednášce věnoval hodnocení vědy a výzkumu v medicíně. Z dalšího odborného programu bych rád upozornil alespoň na některá velmi aktuální témata. M. Zavoral (Praha) informoval o dopadu adresného zvaní asymptomatických osob na národní program screeningu kolorektálního karcinomu. M. Kopáčová upozornila na závažnou mezioborovou problematiku enteropatie a kolopatie z nesteroidních antiflogistik a shrnula současné možnosti diagnostiky a terapie této jednotky. S. Rejchrt se ve své přednášce věnoval endoskopické léčbě benigních stenóz pankreatobiliárního systému. P. Dítě (Ostrava) se ujal obtížného tématu správné terapie chronické pankreatitidy pankreatickými fermenty. D. Kohoutová (Hradec Králové) shrnula zkušenosti ze své dlouhodobé stáže v Londýně s ablační terapií neoplázií asociovaných s Barrettovým jícnem. Pseudomembranózní kolitida (*Clostridium difficile*) se stává závažným problémem současné medicíny. P. Vítek (Frýdek-Místek) rekapituloval současné možnosti diagnostiky a léčby. J. Doležal (Hradec Králové) představil chromogranin A, nový nádorový marker pro neuroendokrinní tumory.

Již tradičně zaujal blok přednášek věnovaných idiopatickým střevním zánětům. M. Lukáš (Praha) představil

současnou biologickou terapii ulcerózní kolitidy, J. Špičák (Praha) kriticky zhodnotil probiotika a P. Drastich (Praha) přiblížil novou oblast – biosimilární léky v terapii idiopatických střevních zánětů. J. Órhalmi (Hradec Králové) představil možnosti otevřené a laparoskopické chirurgie. Na tuto přednášku navázal T. Douša s principy pooperačního sledování pacientů s idiopatickými střevními záněty. Mezi mnoha dalšími zaujala práce B. Fixy (Hradec Králové) shrnující mnohaletý výzkum *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis* u Crohnovy choroby. Bohužel, pro pana profesora Fixy byla tato významná práce jeho odbornou prezentací poslední. Smutná zpráva o odchodu jednoho z nejváženějších a nejvýznamnějších českých gastroenterologů krátce po kongresu hluboce zasáhla celou gastroenterologickou obec.

Hlavní část hepatologického bloku přednášek byla věnována terapii portální hypertenze pomocí TIPS (transjugulární intrahepatické porto-systémové spojky) a mezníku 1000 provedených těchto složitých výkonů ve Fakultní nemocnici Hradec Králové. K tomuto tématu přednášeli A. Krajina, P. Hůlek a T. Fejfar. Nová evropská doporučení léčby chronické hepatitidy C představil P. Husa (Brno). O alkoholu podmíněných jaterních onemocněních přednášel J. Ehrmann (Olomouc) a P. Trunečka (Praha) zaujal sdělením o možnostech transplantace jater u hepatocelulárního karcinomu.

Velmi zajímavé bylo mezioborové symposium věnované problematice familiární adenomatózní polypózy. Na tomto sympoziu vystoupili se svými přednáškami gastroenterologové J. Cyrany a A. Novotný (Praha), klinický genetik

Účastníci letošního Běhu proti kolorektálnímu karcinomu.

M. Šenkeříková (Hradec Králové) a přední hradecký chirurg J. Órhalmi.

Stejně jako v minulých letech i v letošním roce bezchybnou praktickou a logistickou organizaci celé akce zajistila Agentura dr. Volemana. V doprovodném programu kongresu se již tradicí stal „Běh proti kolorektálnímu karcinomu“. Letošní, již čtvrtý ročník i tentokrát připravil a zorganizoval J. Cyrany. Trasa opět vedla podél Labe kolem architektonických skvostů Salónu republiky. Letos se běhu zúčastnilo celkem 28 běžců ve dvou kategoriích (2 a 4 km).

Letošní hradecké gastroenterologické a hepatologické dny jsou minulostí. Ukázaly českou gastroenterologii v nejvyšší kvalitě a naznačily také cesty jejího dalšího rozvoje. Můžeme se tedy těšit na další ročník na jaře příštího roku.

Prof. Jan Bureš

II. interní gastroenterologická klinika LFUK a FN

Studentská vědecká konference

Jubilejní 60. studentská vědecká konference se konala v úterý 13. května 2014 v prostorách Výukového centra LF ve Fakultní nemocnici. Jednání jménem děkana LF prof. Červinky krátce zahájila doc. A. Stoklasová. Jednání poté probíhalo ve třech sekcích. V sekci prací z teoretických a preklinických oborů bylo prezentováno osm prací od deseti autorů. V sekci prací z klinických oborů se představilo třináct studentů s jedenácti sděleními a v sekci prací z ošetrovatelství a fyzioterapie vystoupilo pět studentek s pěti pracemi. Předsedové jednotlivých sekcí – doc. A. Stoklasová, prof. R. Pudil a prof. J. Malý – při závěrečném hodnocení a udělování cen shodně konstatovali, že úroveň téměř všech sdělení byla velmi vysoká jak po odborné stránce, tak po stránce zpracování, přednesu a schopnosti reagovat v diskusi. Autoři vítězných prací budou reprezentovat naši fakultu v celostátním kole SVOČ, které letos organizuje naše fakulta.

V jednotlivých sekcích byli oceněni následující studenti.
Sekce prací z teoretických a preklinických oborů:

1. místo: V. E. Aflakpui (4. r.) The effect of a recently synthesized arene ruthenium complex on leukaemic cells MOLT-4 – školitelka Mgr. J. Čmielová z Ústavu lékařské biochemie,

2. místo: T. Geryk (5. r.) Možnost využití imunohistochemické detekce mutované formy BRAF při rozlišení větrobuněčných melanocytárních lézí a maligního melanomu – školitelka MUDr. P. Čermáková z Fingerlandova ústavu patologie,

3. místo: A. Trčková, E. Trčková (3. r.) Vliv střevní mikroflóry na vývoj roztroušené sklerózy – školitel prof. J. Krejssek, přednosta Ústavu klinické imunologie a alergie.

Sekce prací z klinických oborů:

1. místo: M. Stodola (5. r.) Kapslová endoskopie v detekci premaligních lézí tračnicku – školitel MUDr. I. Tachecí z II. interní gastroenterologické kliniky,

2. místo: T. Řeháková (5. r.) Vliv implantace multifokální nitrooční čočky Lentis M-plus na kontrastní citlivost a citlivost k oslnění – školitelka MUDr. V. Veliká z Oční kliniky,

3. místo: M. Bílská, L. Kukrálová (5. r.) Vliv tekutinové bilance na vznik deliria u pacientů v intenzivní péči – školitelka MUDr. R. Černá Pařízková z Kliniky anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny.

Sekce prací z ošetřovatelství a fyzioterapie:

1. místo: M. Matušinová (3. r.) Hodnocení průběhu a efektu kursu kardiopulmonální resuscitace – školitelka Mgr. E. Vachková z Ústavu sociálního lékařství,

2. místo: P. Fejglová (3. r.) Bezpečí pacienta na operačním sále – školitelka Ing. Z. Holečková z Oddělení centrálních sálů a sterilizace FN HK.

Doc. MUDr. A. Stoklasová, CSc.

Odborné akce pořádané pracovišti FN a LF UK, které se uskuteční v následujícím období:

9.–10. 9. 2014	Základní laparoskopický kurz Aesculap Akademie v Hradci Králové
10.–11. 10. 2014	Šerclovy dny Nové Adalbertinum, Hradec Králové
14. 10. 2014	XIII. konference na téma monoklonálních gamapatií Výukové centrum Lékařské fakulty UK v areálu FN, Hradec Králové
14. 11. 2014	Sazamův den Výukové centrum LF HK, areál FN HK
19. 11. 2014	Hygiena v teorii a praxi. Hradec Králové 2014 Ústav hygieny a preventivního lékařství LF UK HK
20.–21. 11. 2014	Konference studentů lékařských fakult ČR – SVOČ Výukové centrum LF HK, areál FN HK
21.–22. 11. 2014	XVI. Hradecké pediatrické dny Kongresové centrum Aldis, Hradec Králové
27.–28. 11. 2014	11th International Medical Postgraduate Conference Výukové centrum LF HK, areál FN HK

Malá zajímavost

Po abdikaci Juana Carlose I. byl 19. 6. 2014 zvolen španělským králem jeho syn Felipe VI. (Filip). Tento již 3. 5. 2001 přicestoval na pozvání tehdejšího prezidenta republiky V. Havla do Prahy (tehdy jako princ asturský) a den poté navštívil Univerzitu Karlovu.

Felipe VI. se narodil 30. ledna 1968 jako třetí dítě Juana Carlose Bourbonského a řecké princezny Sofie, zároveň se jako jediný syn stal automaticky následníkem trůnu. Prošel třemi vojenskými akademiemi, vystudoval právo a ekonomii v Madridu a mezinárodní vztahy na Georgetown University ve Washingtonu. Jeho vášní jsou plachetnice, jako člen španělského jachtařského týmu se účastnil olympiády v Barceloně.

Jan Smit

Kam za kulturou v Hradci Králové:

10. 9.–13. 10. 2014 15.10.–17. 11. 2014 19. 11.– 6. 1. 2015	GALERIE NA HRADE Jan Kavan – grafika František Juračka – keramika Premiéra – vítězové fotografické soutěže
9. 5.–6. 11. 2014 20. 6.–16. 11. 2014	MUZEUM VÝCHODNÍCH ČECH Zámečnická škola – výstava ke 140. výročí založení školy Mým národům! – První světová válka na frontách i v zázemí

Studentské akce

Akademické mistrovství v požárním sportu aneb Karle! Val!

Někde se 30. dubna pálí čarodějnice, ale v Ostravě pálí startovací pistole. Tak tomu bylo letos na dvoudenním Akademickém mistrovství v požárním sportu, kterého se tým Univerzity Karlovy zúčastnil již po třetí. V tomto roce značně posílen i o nás, hasičky z Lékařské a Farmaceutické fakulty v Hradci Králové. Ženský tým tedy reprezentoval všechna detašovaná pracoviště UK ve složení Lucie Hirmerová (LF Plzeň), Barbora Šubrtová (FTVS Praha), Martina Červená, Aneta Nechanická, Nikol Vavřichová (všechny FaF Hradec Králové) a Denisa Francová, Marie Lopourová, Kateřina Žibřidová (všechny LF Hradec Králové). Tým mužů dokonce povýšil na mezinárodní účast díky studentovi Jakobovi Kandrovi ze slovenské Jarovnice (MFF Praha), dalším matematikem byl Radim Navrátil. Zbytek družstva byli kovaní sportovci, někteří odvázní dokonce nehasiči, Erik Havel, Vladislav Filip, Pavel Krpec, Petr Miřátský a Martin Viktor (všichni FTVS Praha).

Mistrovství se tradičně konalo na stadionu hasičského záchranného sboru Ostrava-Poruba a díky skvělému počasí byly ideální podmínky na vrcholové výkony. Hned v první disciplíně výstup do 4. podlaží cvičné věže bral tým UK body díky druhému místu Pavla Krpce. Sedmý, tedy těsně pod bodovanou příčkou, skončil Petr Miřátský. Další úspěchy okamžitě následovaly v disciplíně 100 m překážek, kde si Pavel Krpec doběhl pro zlatou medaili. Lucie Hirmerová v osobním rekordu získala bronz, od vítězství ji dělily pouhé 4 setiny sekundy. V těsném závěsu na bodovaném čtvrtém místě byla Barbora Šubrtová. Bohužel již bez bodů Marie Lopourová na 22. místě, Denisa Francová 24. a Radim Navrátil 40. bohužel s oběma neplatnými pokusy. V průběhu slunečného odpoledne, kdy jsme měli zhruba stejné pocity, jako má kuře na grilu potírané omáčkou nervozity, proběhly štafety 4x100 m. Trénink na soutěži Jablonecká hala se vyplatil a štafeta Lucie Hirmerová, Barbora Šubrtová, Aneta Nechanická, Marie Lopourová skončila shodně jako v Jablonci na 3. místě opět pouze o mávnutí ruky za zlatem. Trénink zúročily i holky v druhé štafetě – Martina Červená, Kateřina Žibřidová, Denisa Francová a Nikol Vavřichová. Ve svém rekordu sezony se trochu nešťastně umístili na 7. místě. Muži pouze s jednou štafetou, kde si Vladislav Filip zaběhl premiéru na domečku, vybojovali bronzovou pozici.

Pokud jsme si ve středu mysleli, že je horko, tak čtvrtek nám ještě přitopil. V žáru slunce se konaly požární útoky

vylepšené tentokrát i o kategorii smíšených družstev, kde jsme zvítězili díky Martinovi Viktorovi, Vladislavu Filipovi, Barboře Šubrtové, Martině Červené, Pavlovi Krpcevi, Radimovi Navrátilovi a Petru Miřátskému. Druhý smíšený útok po pádu Nikol Vavřichové těsně u nástříkové čáry docela překvapivě sedmý, kde poprvé v životě běžel Erik Havel, který za podpory týmu odvedl výbornou práci. V této královské disciplíně nakonec ženské a mužské družstvo skončilo na 4. a 6. místě, u obou se bohužel nezadařilo na sacím vedení a drahocenné vteřiny nám tak utekly jak k získání další medaile, tak i k celkovému vítězství. Celkové druhé místo a stříbrná medaile na krku nás ale velice uspokojila a příští rok budeme reprezentovat svoje fakulty a celou Univerzitu Karlovu snad ještě o fous lépe.

Marie Lopourová
5. ročnick VŠEOB
foto Arvi Kuba

Studentské akce

Graduates Night 2014

Tradiční každoroční akcí zahraničních studentů Lékařské fakulty UK v Hradci Králové je Graduates Night – v obvyklém květnovém termínu se letos uskutečnila v kongresovém centru Aldis. Slavnostní večer na počest kolegů, kteří uzavírají svoje studium na královéhradecké fakultě, připravují studenti 4. ročníku.

V akademickém roce 2013/2014 navštěvovalo 6. ročník oboru General Medicine LF UK v Hradci Králové 42 studentů, převážně původem z Malajsie, ale také z Botswany, Velké Británie, Indie, Japonska, Norska, Tchaj-wanu, Iráku, Pákistánu a Ruské federace. Kromě nich se v 5. ročníku oboru Dentistry připravovalo na budoucí povolání 9 studentů, kteří pocházejí z Norska, Velké Británie, Botswany, Kypru a Tchaj-wanu.

Fotografie Jakub Míšík

**V uplynulém období oslavili své životní jubileum,
ke kterému jim dodatečně blahopřejeme,
tito vedoucí pracovníci FN a LF UK:**

35 let

doc. MUDr. Petr Hejna, Ph.D., přednosta Ústavu soudního lékařství FN a LF UK HK

60 let

prof. MUDr. Svatopluk Řehák, CSc., přednosta Neurochirurgické kliniky FN a LF UK HK

Významné životní jubileum doc. MUDr. Aloise Hameta, CSc.

V říjnu oslaví významné životní jubileum vynikající český kardiolog doc. MUDr. Alois Hamet, CSc. Doc. Hamet se narodil v roce 1934 v rodině úředníka Colloredo-Mansfeldského panství (v osadě Švábín u Zbiroha). Do primy reálného gymnasia nastoupil v Příbrami v roce 1945 a od sekundy pak studoval na Slovanském gymnasiu v Olomouci až do maturity (1953). Jeho ročník byl poslední, který nebyl ovlivněn školskými reformami Z. Nejedlého a absolvoval gymnasium v celku. Po maturitě nastoupil na Vojenskou lékařskou akademii do Hradce Králové, promoval s vyznamenáním (cum laude) v roce 1959. Při „vyřazení“ (tehdejší vojenský termín pro ukončení studia) měl A. Hamet nárok na hodnost o stupeň vyšší jako výtečný posluchač, ale stranickou a svazáckou organizací to bylo zamítnuto pro jeho nevhodné politické postoje. Po promoci následoval dvouletý postgraduální výcvik ve Vojenské nemocnici Olomouc. V roce 1961 nastoupil jako hlavní lékař k tankovému pluku v Přáslavicích, který byl rozmístěn stranou osídlení, „daleko od civilizace“, na okraji Vojenského výcvikového prostoru Libavá. Hned po jeho nástupu k vojenskému útvaru, došlo v srpnu 1961 v Československu v důsledku stavby berlínské zdi ke skryté mobilizaci. Po půlročním ukliďnění se v říjnu 1962 situace opakovala, když došlo ke kubánské krizi. I tenkrát proběhla skrytá mobilizace s nástupem záloh a stejným scénářem možného bojového nasazení. Kulminovala studená válka. Pro dnešní generace je to již jen těžko představitelné dusné období komunistického režimu.

V roce 1963 složil dr. Hamet atestaci 1. stupně z vnitřního lékařství na II. interní klinice v Hradci Králové. Po úspěchu v konkurzu na místo asistenta na Katedře válečného vnitřního lékařství nastoupil v roce 1965 na II. interní kliniku. Profesor Vilo Jurkovič, tehdejší přednosta kliniky, zde vytvořil výborné podmínky pro odbornou práci a liberální klima. Odborný růst talentovaného dr. Hameta tak mohl být rychlý. V roce 1970 úspěšně obhájil kandidátskou práci na téma *Vliv vysokých dávek atropinu a antidot nervově paralytických bojových látek na kardiovaskulární aparát zdravých osob*. Toto téma bylo tehdy podmíněno vojenským výzkumem, ale v současné době, s objevem nových modulátorů acetylcholinesterasy, se stává opět vysoce aktuálním. V krátké době pak dr. Hamet složil atestaci 2. stupně z vnitřního lékařství (1972). V roce 1977 využil první možnosti a odešel z armády. Na II. interní klinice však zůstal a plně se věnoval kardiologii. Spolupodílel se na vzniku jednotky intenzivní péče (1968) a od roku 1973 vedl katetrizační laboratoř. Zkušenosti s invazivními vyšetřovacími metodami postupně předával svým kolegům a pokračovatelům (doc. Gregor, prim. Černoňský, prof. Pleskot, doc. Štásek, doc. Pařízek). V roce 1977 se dr. Hamet stal vedoucím jednotky intenzivní

péče a tuto jednotku vedl 15 let až do svého odchodu do důchodu. Jako první začal zavádět kardiostimulátory v akutních indikacích (a to naslepo nebo za skiaskopické kontroly s rtg přístrojem velmi nízké technické kvality). Ve stejném období se začaly provádět také první kardioverze a invazivní hemodynamická vyšetření. Práce tehdy vyžadovala velkou dávku entuziasmu, vynalézavosti a zručnosti, přístrojové vybavení bylo z dnešního pohledu velmi primitivní, řada akcesorií byla vyráběna doslova na koleni.

V červnu 1984 vědecká rada Lékařské fakulty UK schválila jmenování A. Hameta docentem. Jmenování však tehdy bylo na Ministerstvu školství zamítnuto pro malou politickou angažovanost. Po opakovaných řízeních bylo jmenování docentem nakonec schváleno až v roce 1988. Velkou pozornost doc. Hamet věnoval vědecko-výzkumné činnosti, publikoval více než 150 prací a přednesl více než 100 přednášek u nás i v zahraničí. Výzkumnou práci zaměřil především na problematiku plicní hypertenze a možnosti jejího farmakologického ovlivnění. Studie s ketanserinem byly tehdy prioritní a získaly ocenění jako práce roku (1987). Doc. Hamet napsal také řadu kardiologických kapitol do vynikající učebnice interny prof. Mazáka (Válečné vnitřní lékařství, 1977).

Doc. Hamet se věnoval mnoha mimomedicínským aktivitám, mezi nejvýznamnější patří horolezectví a vysokohorská turistika. Z několika desítek významných akcí je třeba připomenout alespoň expedici do Himálají (1980) a vysokohorskou výpravu do Sikkimu a Himálají (1984). V této expedici kromě funkce lékaře dělal doc. Hamet také řidiče nákladního automobilu (který vezl z domova veškerý materiál). Mezi velmi náročné výpravy patřily také zimní přejezdy hřebene pohoří Balkán (1971 a 1977), expedice na Ťan-šan (1990) a zimní výstup na Atlas (1992).

Hlavním koníčkem doc. Hameta se stala entomologie. Při práci na klinice se této činnosti věnoval jen okrajově, ve zbytcích volného času. Po odchodu do důchodu se entomologii začal věnovat již naplno. Hlavním předmětem zájmu je problematika faunistiky. Doc. Hamet zdokumentoval během 7 let entomofaunu Chráněné krajinné oblasti Broumovsko, kde prokázal více jak 2000 druhů, z nichž některé byly zjištěny poprvé na území České republiky. Tuto práci vydal knižně vlastním nákladem v roce 2005. Dále se doc. Hamet podílel na faunistickém výzkumu Chráněné krajinné oblasti Moravský kras a provedl také průzkum labské nivy od Vysoké nad Labem až po Němčice. Spolu s manželkou Květou provedl v letech 2009–2010 faunistický průzkum Národní přírodní rezervace Vývěry Punkvy. Tyto práce jsou velice náročné na čas a také na fyzickou kondici, takže mezi entomology nejsou příliš oblíbené. Většina tohoto výzkumu byla publikována v odborné entomologické literatuře. Doc. Hamet uveřejnil sám nebo se spoluautory celkem 22 prací. V současné době zpracovává entomofaunu jeskyní a propastí ČR.

Doc. MUDr. Alois Hamet je člověk mimořádně aktivní, a to jak ve svém soukromém životě, sportu, medicíně, tak i ve všech svých koníčcích. Jubilantovi přejeme mnoho zdraví, štěstí a spokojenosti. Přejeme, aby mu ten neuvěřitelný životní elán a obdivuhodná energie vydržely ještě mnoho a mnoho let.

Ad multos annos!

prof. Jan Bureš

PŮSOBENÍ ČESKOSLOVENSKÉ POLNÍ POHYBLIVÉ CHIRURGICKÉ NEMOCNICE V KOREJI V LETECH 1952–1954

V letošním roce uplyne 60 let od ukončení činnosti československé vojenské zdravotnické služby v korejské válce, která se stala významnou součástí humanitární pomoci severokorejskému lidu. Účast příslušníků vojenské zdravotnické služby československé armády v korejské válce patří k významným, zároveň však velmi málo známým kapitolám našich vojenských dějin. Ve své době nejpřísněji utajovaná akce, takzvaná Akce „K“, zůstala i v následujících desetiletích, až na nepatrné výjimky, prakticky zcela mimo jakýkoliv zájem tehdejší marxistické historiografie a publicistiky.

Československo se od samého počátku severokorejské invaze přes 38. rovnoběžku zařadilo na jedno z předních míst mezi sovětskými satelity, které podporovaly režim Kim Ir Sena. Vpád severokorejských vojsk doprovázela soustavná dezinformační kampaň v oficiálních sdělovacích prostředcích. Československo převzalo sovětskou interpretaci vzniku korejského konfliktu. Podílelo se na politických, ale i solidárních aktivitách, které spočívaly především ve formě věcných darů, peněžních sbírek nebo organizovanou pomocí s názvem „Krev pro Koreu“, která byla po odběru likvidována, protože v té době Československo nedisponovalo výrobou sušené plazmy.

Další formou vládní pomoci byla péče o severokorejské studenty a sirotky a materiální pomoc, která v letech 1950–1953 dosáhla hodnoty 1 mld. korun tehdejší měny. Vyslání polní pohyblivé chirurgické nemocnice do KLR bylo komunistickou propagandou později prezentováno výhradně jako akt nezištné, humanitární pomoci. V období probíhajícího válečného konfliktu byla v KLR zajišťována zdravotnická podpora také sovětskou, polskou, maďarskou, bulharskou a rumunskou polní chirurgickou nemocnicí. Naše účast se stala příležitostí k získání cenných poznatků a zkušeností o soudobé válce, které by mohly být později přínosné v případě ozbrojeného konfliktu v rozdělené Evropě.

Dvoukolový hospodářský vozík, tažený volem, sloužil k převozu raněných

Čs. zdravotní sestry spolu se severokorejskými ošetrovatkami

Politický sekretariát ÚV KSČ rozhodl dne 25. 2. 1952 o vyslání mobilní chirurgické jednotky. Do 10. března 1952 byl v Praze soustředěn veškerý potřebný zdravotnický materiál ze základny zdravotnického materiálu v Bystřici pod Hostýnem. Ve dnech 25. 3. 1952–14. 4. 1952 se po železnici, pod vedením pplk. MUDr. Josefa Bartáka z brněnské posádkové nemocnice, přesouvá první skupina vojenských lékařů a civilních zdravotních sester. Po třítydenní cestě se dostali na místo určení, kterým byla 56. severokorejská odsonová nemocnice u města Sogam, kam byli pacienti transportováni již po prvotním ošetření z první linie.

Nemocnice se skládala z dřevěných domků, stanů a zmljanek, které byly rozmístěny v údolí poblíž silničního tahu mezi Antungem a Pchjongjangem. Vzdálenost od fronty byla 200 km. Po příjezdu se skupina okamžitě začlenila do chodu nemocnice, která disponovala 2 000–2 200 lůžky. Ranění byli z řad severokorejských ozbrojených sil a čínských dobrovolníků. Nemocnice měla 2 primitivní operační sály, ambulanci, rentgen, laboratoř, interní, kožní a chirurgickou lůžkovou část. Většinu z nich tvořily zamaskované zemljanky, které nesplňovaly základní hygienické požadavky ani balistickou ochranu. Přeprava raněných z nedaleké železniční stanice byla zajišťována pomocí dvoukolového vozíku, který byl tažen skotem. Vysokým pracovním nasazením a vlastní odborností naši zdravotníci velmi rychle prokázali své kvality. Na pokyn sovětských poradců, kteří zde byli přítomni, převzala naše skupina již v červnu 1952 chirurgické oddělení se 450 lůžky. Na jaře 1953 bylo rozhodnuto o přemístění naší skupiny do hlubšího týlu, nedaleko vesnice Onsari. Po roce náročné práce dorazila 23. dubna 1953 do Sogamu první část střídajícího personálu. Všichni se ihned zapojili do přebírání materiálu, který byl připraven k přesunu do Onsari. Nový

tým pod vedením pplk. MUDr. Bedřicha Placáka z Ústřední vojenské nemocnice v Praze tvořilo 11 lékařů, 1 lékárník, 1 politický pracovník, 1 pomocný zdravotník, 4 řidiči, 1 spojař, 4 instrumentářky a 5 sester – celkem tedy 28 vojenských a civilních osob.

V místě nového působiště nebylo kromě jedné primitivní zemljanky připraveno korejskou stranou nic. Většina zdravotníků musela být přechodně ubytována v místní škole, která byla hliněno-rákosovou chatrčí o velikosti 19 x 3 metry. Za velikého úsilí našich zdravotníků a lehců raněných se podařilo do měsíce dokončit 9 zemljaneček. V letních měsících měl čs. tým v péči přes 600 pacientů a svoji práci zvládal jen s krajním vypětím sil. Po podepsání příměří v červenci 1953 bylo rozhodnuto o přemístění naší skupiny dále do hlubšího týlu, a to konkrétně do kamenné provinciální nemocnice v Čchongdžinu. V Onsari byla ponechána většina zdravotnického materiálu, technického zázemí, ale také skupina 4 lékařů, 2 sestery a 1 řidič, která vytvořila odloučené pracoviště.

Dne 15. 10. 1953 byl zahájen přesun čs. týmu z Onsari

do Čchongdžinu. Předsunutá skupina dokončovala opravy poškozené nemocniční budovy, kde se počítalo s otevřením chirurgického oddělení pro 70 osob, oddělení vnitřního pro 75 osob, ženského oddělení pro 20 osob, dětského pro 15 osob a očního a ušního oddělení po 10 osobách. Vybraná skupina čs. specialistů zde působila až do roku 1960. Působení československých zdravotníků v Koreji se stalo pro většinu účastníků prověrkou sil, charakteru i odolnosti. Přes opravdové polní podmínky, mnohdy s nedostatečným vybavením, odvedli čs. vojenští lékaři a čs. zdravotní sestry velmi kvalitní práci a zachránili velké množství lidských životů. Samotné zkušenosti z korejského bojiště významně ovlivnily vývoj světového vojenství v první polovině 50. let minulého století na obou stranách, tehdejšího rozděleného světa.

*pt. Mgr. Lucie JAREŠOVÁ
odborný asistent
Katedra veřejného zdravotnictví
Fakulta vojenského zdravotnictví Univerzity obrany
jaresova@pmfhk.cz*

DÍVČÍ VZDĚLÁVÁNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ (6)

Studentky na královéhradeckých chlapeckých školách

Výnosy ministerstva kultury a vyučování od počátku 20. století dávaly dívkám možnost účastnit se výuky i na chlapeckých školách. Vydané povolení se týkalo gymnázií a reálků, privátní studium bylo povoleno i na obchodních akademiích. Na učitelských ústavech tato forma studia povolena nebyla.

V Hradci Králové byly původními chlapeckými ústavu: obchodní akademie, učitelský ústav, klasické gymnázium a reálka. Učitelský ústav i obchodní akademie vyšly studentkám vstříc nejen prostřednictvím speciálních kurzů určených pro dívky, ale zejména po vzniku Československé republiky, kdy byla povolena koedukace (společné vyučování chlapců a dívek).

1. UČITELSKÝ ÚSTAV V HRADCI KRÁLOVÉ

Učitelské ústavy se vedle gymnázií a reálků řadily ke středním školám. Ve školském systému byly sice považovány za jakousi „slepu uličku“, protože jejich ukončení úspěšně složenou maturitou nedávalo abiturientům jinou kvalifikaci než možnost působit jako učitelé. Byly veřejné i církevní, obvykle členěné na mužské a ženské. Školné se tady neplatilo.

Učitelský ústav v Hradci Králové patřil k nejstarším vzdělávacím institucím ve městě a zároveň byl druhým nejstarším ústavem tohoto typu v Čechách (zahájení činnosti se datuje k roku 1780). Od školního roku 1919/20 nesla škola název *Ústav učitelský v Hradci Králové*. V roce 1931 byly upraveny předpisy o zkouškách dospělosti na učitelských ústavech, které se přizpůsobily zkušebnímu řádu ostatních středních škol. Studující tak absolvovali maturitní zkoušku ze čtyř předmětů.

K vyučovacím předmětům, které se za první republiky téměř neměnily, patřila praktická cvičení a metodika, český jazyk, německý jazyk, zeměpis, dějepis a občanská nauka, přírodopis a hygiena, fyzika a chemie, nauka o polním hospodářství, matematika, kreslení, všeobecná nauka o hudbě

a zpěv, hra na housle, tělocvik, krasopis. Studenti a studentky mohli v rámci nepovinných předmětů navštěvovat hodiny římskokatolického náboženství, hru na klavír, literárně řečnická cvičení, mohli se stát členy žákovského sboru. Ještě ve 20. a 30. letech 20. století byly mezi nepovinnými předměty nauka o výchově hluchoněmých a slabomyslných a také ruční práce chlapecké a dívčí, které se po roce 1945 již v nabídce neobjevily. Praxi absolvovali budoucí učitelé na cvičné škole přičleněné k ústavu. Hospitace (náslouchy) byly součástí výuky již od druhého ročníku. Cvičná škola měla 1. až 3. třídu samostatnou, 4. a 5. třída byly sloučeny, aby se studenti naučili vyučovat v malotřídkách, kde bylo běžné, že musel učitel zvládnout výuku pro žáky různých stupňů najednou.

Studentky na královéhradeckém učitelském ústavu

První ženy – externistky byly na učitelském ústavu aprobovány v roce 1899.

Od školního roku 1919/20, kdy byla na učitelském ústavu

Pohled na budovy obchodní akademie a učitelského ústavu, poč. 20. století

zavedena koedukace, zde mohly studovat také dívky. Jejich počty v jednotlivých ročnících ale stoupaly velmi pomalu. Ve školním roce 1919/20 měl učitelský ústav celkem 152 studujících, z toho bylo pouze 22 dívek. Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 12. dubna 1929 měly učitelské ústavy přijímat 20 chlapců a 20 dívek do jedné třídy. Na hradeckém ústavu bylo ve školním roce 1929/30 ze 157 studujících již 70 dívek. Ve školním roce 1938/39 už ale studentky měly převahu a ve škole bylo 103 dívek a 84 chlapců. Počty studentek tehdy také zvýšily dívky přicházející v období protektorátu ze zabraných pohraničních území. Dvacet let po zavedení koedukace, ve školním roce 1939/40, měl ústav 75 chlapců a 90 dívek. Trvalo tedy plných dvacet let, než se počty dívek srovnaly s počty chlapců, resp. mírně je převýšily.

Jednoroční kurz učitelského ústavu

Ve školním roce 1919/20 byl zaveden *jednoroční kurz pro abiturienty středních škol*. Tento kurz, sice určený především pro dívky, mohli navštěvovat také chlapci. Pořádání tohoto kurzu reagovalo na požadavky rodičů dívek a studentek, které se hlásily na učitelský ústav a do zavedení koedukace byly odmítány. Vedení ústavu opakovaně žádalo o zavedení abiturientských kurzů, které by mohly dívky navštěvovat. Ironií osudu bylo, že povolení obdržel ústav ve stejném roce jako byla zavedena koedukace. Na rozdíl od počtu řádných studentek učitelského ústavu, který stoupal pomalu, byla v tomto kurzu určeném pro maximální počet 40 frekventantů výrazná převaha dívek. Jeho pořádání skončilo až ve školním roce 1932/33. První kurz byl otevřen pro 15 frekventantů, z toho bylo 11 dívek. Ve školním roce 1922/23 bylo v kurzu 40 frekventantů, z toho bylo 29 dívek. Po deseti letech měl abiturientský kurz ze 40 frekventantů 32 dívek.

Svoji činnost ukončil učitelský ústav ve školním roce 1947/1948 (k 31. 8. 1948) poté, co bylo dekretem prezidenta republiky učitelům umožněno vysokoškolské vzdělání. V tomto posledním školním roce měla škola dvě třídy - chlapeckou a dívčí.

Za celou dobu své existence vychoval čtyřletý hradecký učitelský ústav 4 471 pedagogů (absolventů i absolventek).

2. OBCHODNÍ AKADEMIE V HRADCI KRÁLOVÉ

Zřízení *Vyšší obchodní školy v Hradci Králové* bylo povoleno výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 22. 8. 1895. Usnesením městského zastupitelstva z 20. prosince 1901 bylo rozšířeno studium na čtyři roky. Od roku 1902 nesla škola název *Obchodní akademie v Hradci Králové*. Studium bylo poměrně finančně náročné, v období první republiky to bylo 700 korun ročně. Studující obchodní akademie platili zápisné, přípláceli i na učební pomůcky, psací stroje a laboratorní cvičení.

Studentky na královéhradecké obchodní akademii

První studentky mohly školu navštěvovat od školního roku 1899/1900, kdy byl pro ně zřízen *jednoroční kurz*. O kurz byl mezi dívkami velký zájem, zápisné činilo 180 korun. Ve školním roce 1900/01 se přihlásilo 61 uchazeček, přijato bylo 47 dívek. V dalších letech navštěvovalo kurz průměrně 20 - 25 dívek. Tento kurz byl výnosem ministerstva kultu a vyučování z 15. 2. 1909 přeměněn na *Dvouletou dívčí obchodní školu* jako zvláštní oddělení obchodní akademie. Změna reagovala na naléhavou potřebu prohloubení

Studentky královéhradecké obchodní akademie, 40. léta 20. století

odborného vzdělání ženského obchodního dorostu. Účelem dvouleté obchodní školy bylo poskytovat odborné obchodní vědomosti, potřebné mimo jiné k samostatnému vedení obchodu. Do jednotlivých ročníků mohlo být přijato nejvýše 40 studentek. Roční školné činilo 100 korun, příplácelo se na učební pomůcky. V prvním školním roce dvouleté školy 1909/10 bylo přijato 42 dívek. K vyučovacím předmětům patřil český jazyk, německý jazyk a německá korespondence, počty, obchodní nauka, obchodní korespondence a účetnictví, cvičná účtárna, obchodní zeměpis, krasopis a těsnopis. Také o dvouletou obchodní školu byl stále obrovský zájem, v dalších školních letech navštěvovalo jednotlivé ročníky průměrně 40-50 dívek. Od školního roku 1939/40 přibyl k povinným předmětům tělocvik a psaní na stroji. Školné činilo v období Československé republiky 300 korun ročně. Zájem o studium na dvouleté obchodní škole trval i po válce, kdy se škola stala *Veřejnou obchodní školou*. Ve školním roce 1946/47 studovalo ve třídách této školy a jejích pobočkách 211 dívek, o rok později 166.

Čtyřleté studium na obchodní akademii začaly navštěvovat studentky od školního roku 1919/20, škola však nadále byla určena především chlapcům. Dívky byly přijímány za stejných podmínek jako chlapci, ale jen v omezeném počtu do 20 % všech žáků. Ve školním roce 1920/21 bylo ve třídách obchodní akademie celkem 287 chlapců a 42 dívek. Počty řádných studentek obchodní akademie však postupně stoupaly. Po deseti letech od povolení studia dívkám (šk. rok 1929/30) měla škola ve všech ročnících 281 chlapců a 42 dívek. Ve školním roce 1939/40 už vedle 634 chlapců studovalo 242 dívek. Počet studentek se začal zvyšovat od roku 1953 a postupně získaly dívky ve škole výraznou převahu.

Dívky navštěvovaly od školního roku 1919/20 i *Odbornou školu pokračovací pro živnosti obchodní*, kde se vyučovaly odborné nauky (nauka o zboží, prodeji, úprava výkladních skříní) a hospodářské nauky (obchodní nauka a písemnosti, kupecké počty, účetnictví, občanská nauka, národní hospodářství a hospodářský zeměpis). Ve školním roce 1920/21 bylo v odborné pokračovací škole 80 chlapců a 24 dívek,

ve školním roce 1939/40 měla pokračovací škola 201 chlapců a 75 dívek. V polovině čtyřicátých let počty dívek stouply i ve třídách pokračovací školy, ve školním roce 1945/46 studovalo 481 chlapců a 211 dívek.

Za 100 let existence školy absolvovalo hradeckou obchodní akademii 9257 posluchačů, z toho 4618 chlapců a 4639 dívek. Na tradici navazuje dnes Obchodní akademie, Střední odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové

zkoušky, Hradec Králové, která sídlí v Lipkách čp. 692 (původně Masarykovy obecné a měšťanské školy). Škola byla na základě rozhodnutí Zastupitelstva Královéhradeckého kraje ze dne 26. ledna 2012 sloučena se Střední odbornou školou veřejnoprávní a sociální, Stěžery.

*PhDr. Pavla Koritenská, Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Fotografie (Archiv MVČ v HK)*

Východočeský výtvarný salon

kou fotografii, výtvarný humor, vědeckou ilustraci – letos představilo 49 autorů. Mimořádným přínosem se stala účast čest-

Dne 25. června 2014 byl v Galerii Na Hradě zahájen 25. ročník Východočeského výtvarného salonu. Tato každoroční přehlídka tvorby členů Oblastního sdružení Unie výtvarných umělců je již druhým rokem zařazena také do projektu Calendaria Regina, zahrnujícího nejvýznamnější kulturní akce v našem městě. Během pětadvacetileté tradice svého trvání se Salon stal vyhledávaným místem zájemců o výtvarné umění, o čemž svědčila velká návštěvnost nejen na vernisáži, ale i v dalších dnech, kdy v Hradci Králové současně probíhal 20. ročník festivalu Divadlo evropských regionů. Svou tvorbu, která zahrnuje tradiční výtvarné žánry – malbu, grafiku, ilustraci, plastiku, keramiku, umělec-

ného člena Olbrama Zoubka, který na Salonu prezentoval tři plastiky: J. A. Komenský, Muž s holí a Padlý anděl.

Mezi vystavujícími autory nalezneme známá jména z minulých let – Z. Farského, P. Matušku, J. Šindlera, J. Doležala, J. Dudychu, D. Čejkovou, J. Bavora, M. Vojře, M. Michla, L. Staňkovou, V. Plocka, J. Marbacha, P. Balíčka, M. Harvilkovou, M. Rejhla, J. Vavřinu a další, mezi nimi pak i mladé členy hradecké Unie výtvarných umělců T. Drahoňovskou, P. Farského nebo L. Kufkovou.

Východočeský výtvarný salon byl opět tradičně otevřen po dobu letních prázdnin s dvoutýdenní pauzou v první polovině srpna.

PhDr. J. Bavor

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELIÍ (22)

Z archivu M. Vostatka

ALEŠ HRDLIČKA – ANTROPOLOG

Aleš Hrdlička se narodil v roce 1869 v Humpolci, již v dětství však s rodiči odešel do USA, kde pak strávil prakticky celý život. Vystudoval medicínu, krátce praktikoval, roku 1896 začal studovat antropologii v Paříži a po návratu do USA se stal antropologem na Ústavu patologie v New Yorku. V roce 1903 založil Antropologické oddělení Národního muzea USA ve Washingtonu. Ve své práci studoval tělesný stav, původ a zvyky obyvatel Severní Ameriky. Je autorem teorie jednotného původu všech plemen současného lidstva a také teorie o za-

lidnění Ameriky z Asie tzv. severní cestou přes Beringův průliv.

Financoval založení Muzea člověka při Přírodovědecké fakultě UK v Praze (Hrdličkovmu muzeu) a rovněž vydávání časopisu Antropologie.

Aleš Hrdlička zemřel roku 1943 ve Washingtonu.

Známku vydala Československá pošta v sérii Světové kulturní osobnosti v roce 1969. Navrhl ji Adolf Hoffmeister a zhotovil rytec J. Schmidt.

Jarní koncert

Oblíbený jarní koncert se uskutečnil již po třiadvacáté v pondělí 19. května 2014. Velká posluchárna se zaplnila příznivci Michala Prokopa, kterého doprovázeli dva vynikající instrumentalisté – kytarista Luboš Andršt a houslista Jan Hrubý. V tomto seskupení se pánové poprvé sešli koncertem 80. let a jejich spolupráce trvá s různými dlouhými přestávkami až dodnes.

Hlavním protagonistou vystoupení byl M. Prokop se svým nezaměnitelným hlasem, ale program sestavený ze skladeb převážně bluesového ladění poskytoval oběma spoluhráčům dostatek prostoru pro improvizace. Na první poslech bylo patrné, že si všichni společně hraní užívají. V angličtině zazněly písně Rain, už klasický I'm Your Hoochie Coochie Man a závěrečný přídavek Boom, Boom. Převahu však tvořily časem prověřené skladby s výbornými texty psané přímo pro zpěváka Michala Prokopa – k zamyšlení vyzývala Ztracená myšlenka (Z. Rytíř), zaujala i Skoumalova Miss July. Z velkých hitů M. Prokopa zazněly Bitva o Karlův most (P. Šrut) a Blues o spolykaných slovech (J. Žáček). Milovníky lidových písní potěšila Andrštova parafráze na lidovou píseň Dobrou noc, má milá. I když nezazněl asi největší Prokopův hit Kolej Yesterday, převážně pamětnické publikum ocenilo výkon muzikantů dlouhotrvajícím potleskem.

Doc. MUDr. A. Stoklasová, CSc.

Zámečnická škola. Řemeslo je umění

Muzeum východních Čech v Hradci Králové svojí expozicí připomíná 140. výročí založení Odborné školy pro umělecké zámečnictví (1874, Třebechovice pod Orebem). Připravený projekt dokumentuje jednu z nejvýraznějších kapitol uměleckého řemesla a školství v Hradci Králové.

Rozsáhlá výstava (3 výstavní sály) si klade za cíl monograficky zpracovat historii této školy, která působila ve městě v období od roku 1880 do 1954 a zanechala v Hradci Králové výjimečné bohatství uměleckořemeslných prací zhotovených z kovu. Chceme upozornit na významné osobnosti nejen z řad profesorů a odborných učitelů, ale také z řad studentů, kteří se v nemalé míře zasloužili o rozvoj kovářského a zámečnického řemesla ve městě. Projekt pečlivě mapuje nejen dostupné historické prameny, ale také nově fotograficky dokumentuje jednotlivé realizace školy, které v Hradci Králové vznikly, a to nejen na budovách a v jejich interiérech, ale i na veřejných prostranstvích. Prostředí Gočárova Hradce Králové si

dnes nelze představit bez těchto často přehlížených prvků, které si zaslouží obnovu pozornosti diváka.

Zároveň v dílnách školy vznikly zakázky, které se dostaly do nejrůznějších měst a míst v republice. Vznikla tak stopa královéhradecké školy s evropským renomé a díly vysoce ceněnými nejen v domácím prostředí, ale i ve světě (např. ocenění na světové výstavě v Paříži v letech 1878 a 1900). Práce z dílen hradecké zámečnické školy jsou také zastoupeny v řadě sbírek českých muzeí.

V historii moderního Hradce Králové lze nalézt mnoho témat, která si zaslouží pozornost. Jen některá však zasahují do podoby města tak silně a plošně, jako jsou právě práce zámečnické školy. Výstava věnovaná zámečnické škole byla v Muzeu východních Čech zahájena 8. května a potrvá do 16. listopadu letošního roku, chce především rehabilitovat význam Odborné školy pro umělecké zámečnictví v Hradci Králové, neboť toto téma zůstává ve víru všedního dne neprávem přehlíženo.

*PhDr. P. Koritenská
Foto Archiv MVČ*

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Péče o domácí evropské rostliny a živočichy

Senát PČR projednával Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o prevenci a regulaci zavlečení, či vysazování a šíření invazivních nepůvodních druhů rostlin a živočichů. Diskuse byla dlouhá, ale zajímavá. Účastnili se jí hlavně myšlením „euroskeptičtí“ senátoři zvolení za ODS. **Tomáš Jirsa (člen ODS)** by pro normu hlasoval, kdyby mu EU slíbila, že vyhubí na jeho zahradě Slimáka španělského. **Přemysla Sobotku (člen ODS)** zase potěšilo, že mezi vyjmenovanými druhy je také bolševník, kterého je třeba hubit, a to i v přeneseném slova smyslu. Naopak za ochranu Ostropestřece mariánského, který má blahodárný účinek na játra, se postavil **Petr Bratský (člen ODS)**.

Kresba Vladimír Renčín

Porno v Senátu, ale až po 22. hodině

Při projednávání návrhu zákona, který má chránit nezletilce před tabákovými výrobky, alkoholem a předčasným sexem, se do diskuse přihlásil také pan senátor **Jaroslav Kubera (člen ODS)**. Už mám jen procedurální návrh. Právě Tomáš Töpfer mě inspiroval (hovořil o tom, že ve Starém Římě mohly souložit i děti mladší 14 let), že bychom si mohli otevřeně pohovořit o té druhé – věkové části, ne o té trestní. Tak mám procedurální návrh, abychom přesunuli tuto diskusi až po 22.00 hodině. Abychom nevystavili televizi nějakému problému. Oni odtud vysílají přímo, ale některé pořady by měli vysílat (kvůli dětem) až po 22.00 hodině. Takže pane předsedající, prosím, abyste o tom dal hlasovat. (Smích v sále.)

Marast je třeba vyvézt k sousedovi

Projednávání Návrhu novely zákona o loteriích a jiných podobných hrách bylo únavné, hodně emotivní a nepochybně významně „zlobované“. Nakonec pan **ministr financí Eduard Janota (neustraní, jmenován za ODS)**, jako předkladatel návrhu, diskusi shrnul v několika krátkých poznámkách. Z průběhu diskuse vidím, že se někteří baví o regulaci a někteří o zákazu. Nejemotivnější argumenty v podstatě hovoří o zákazu hazardu. Ať jsou to sebevrazi na paneláku paní **kolegyně Paukrtové**, nebo pradleny peněz v regionu pana **kolegy Lebedy** či jiné fenomény, to je přece volání po zákazu. Ale o tom ten zákon není. Předpokládám, že návrh se týká regulace. **Regulace znamená, že obce budou moci vytlačit tyto jevy do nějakých teritorií, v některých případech možná ideálně do sousedních měst**, to nevím. Znamená to tedy, že příslušný sebevrah bude skákat o pár ulic dál. Znamená to, že pradleny přemístí své pračky o pár ulic dál.

Na schůzích Senátu PČR většinou vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Redakce se omlouvá za tiskovou chybu v článku o Ústavu patologické fyziologie v minulém čísle na str. 6, uveřejňujeme původní znění celého souvětí:

Ve výuce maximálně uplatňujeme tzv. holistický (celostní, komplexní) přístup, kterým se nereseriozně, jako svou exkluzivitou, prezentují paradoxně hlavně zástupci alternativních/komplementárních medicínských metod, využívajících celosvětově rozšířený sklon k iracionalitě u velké části společnosti.

UKÁZKY NOVINEK V LÉKAŘSKÉ KNIHOVNĚ:

PROUT, Jeremy, Tanya JONES a Daniel MARTIN. Oxford higher specialty training: advanced training in anaesthesia : the essential curriculum. New York, NY: Oxford University Press, 2014, xix, 558 s. ISBN 978-0-19-960995-6.

Učebnice byla napsána odborníky a stážisty s cílem vytvořit přístupné texty pro závěrečné zkoušky z oboru anesteziologie.

Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ

Kamenický špitálek

V hlubokém údolí, při staré obchodní cestě z Polné do Třebíče, bylo během kolonizační činnosti třebíčských opatů založeno městečko Kamenice (původně Stará Kamenice, Stará Radní Kamenice, něm. Kamenitz). Počátkem 13. stol. měl třebíčský opat přiděleno pro městečko klášterní údržbu a erb s třemi mnišskými kápěmi, berlou a mitrou. Založil kostel sv. Jakuba Většího a na louce, dnes zv. „špitální zahrada“ nebo „špitálka“, zřídil malý domek o dvou místnostech. Špitálek nebyl udržován, brzy zanikl, až počátkem 19. stol. postavil z vlastních prostředků zdejší farář Ignác Vyškovský domek pro obecní chudé, pro nemocné nakažlivými chorobami a umrlčí komoru (foto 1). Nebyl to špitál ve smyslu součas-

ném (nemocnice), nýbrž spíše útulek chudých a neduživých. Od místního hřbitova je oddělen zdí. V současnosti je využíván spíše jako úkryt v nepříznivém počasí pro návštěvníky kostela nebo hřbitova.

Není bez zajímavosti ani zdejší tvrz z poloviny 14. stol. (foto 2). Byla přestavěna v 16. stol., okna mají masivní ostění, celá budova byla sgrafitově upravena a jsou na ní mravně-náboženská ponaučení v češtině a erby bývalých majitelů (foto 3, pozn.).

Jan Smit

Pozn.: Jedná se o erby Šternberků, Osovských, Valdštejnů, Pernštejnů apod.

ZEMĚ LIDÍ OBJEKTIVEM JANA SMITA

TAORMÍNA – PERLA STŘEDOZEMNÍHO MOŘE

Město s tisíciletou historií (skvost opěvovaný Ovidiem, Guy de Maupassant obdivoval jeho polohu v zálivu s jeskyněmi, Goethe uváděl jeho neopakovatelné fluidum), ze západu chráněné vysokým pohořím, leží ve výšce 200 m nad zálivem Jónského moře na skalnaté terase výběžku Mt.Tauro. Je to město, kde si člověk připadá jak v jiném světě.

Záliv objevil v 8. stol. př. Kr. ztroskotanec z Chalkis, který okouzlen jeho polohou s přírodním přístavem, založil se svými krajany kolonii Nasso (dnes Naxos). Roku 408 př. Kr. město přepadl syrakúský vládce Dionýsos a kolonisty vyhnal. Ti se usadili na plošině, vybíhající z Mt.Tauro a založené město nazvali Taoumenion.

Město vzkvétalo a v duchu řecké tradice obyvatelé vybudovali divadlo (dnešní název Teatro Greco) pod otevřeným nebem, trychtýřovitě zahloubené do svahu. Proscénium je otevřené na jihovýchod, s výhledem na mořský záliv, v pozadí s největší a nejpůsobivější sopkou Evropy – Etnou (foto 1, pozn.1). Nad divadlem se tyčí Mt.Tauro s normanskou pevností a divákoví se až tají dech při pohledu na tuto scenérii. Stavba hlediště byla nesmírně náročná, neboť bylo nutné do skály vyhloubit značný prostor, aby mohlo pojmut až 8 000 diváků. Taormína ve 2. stol. př. Kr. byla osídlena převážně Římany, kteří divadlo upravili na arénu pro gladiátorské hry, rozšířili hlediště (pro 20 000 diváků – druhé největší na Sicílii), obehnali zvnějšku zdí a vystavěli patrovou scénu se sloupy a výklenky pro sochy a průchody. K představbě použili cihly, které obložili mramorem. Po zákazu her (kolem r. 400 n. l.) divadlo chátralo, stavební materiál byl rozebrán, až v 19. století proběhly restaurátorské práce

a dnes slouží opět svému původnímu poslání. Divadelní představení a koncerty – díky vynikající akustice a historickému prostředí – přinášejí divákovi neopakovatelný a nezapomenutelný zážitek.

Po prohlídce Teatro Greco se vracíme římskou „konsulární cestou“ (korzem), překrými úzkými uličkami, malými náměstími se spoustou květin k Portě Messina (bráně), kde stojí pozoruhodná stavba Palazza Corvaia (foto 2, pozn. 2) z období arabské nadvlády (900 n. l.). Středem je hranolovitá věž, normanský sál, vchod s katalánskogotickým portálem a normanská katedrála San Nicolo z 12. stol. Městem prošli Arabové, Normané, Byzantinci, Vandalové a Garibaldi.

Pohled na majestátní sopku Etnu z antického divadla v Taormíně byl výzvou k její návštěvě. Dýmající obr svou mohutností vzbuzuje u diváka respekt až mystický. Byl považován za Héfaistovu dílnu, domov Friedricha II. a ve starověku byl vědecky zkoumán (pozn. 3).

Úbočí sopky dosahuje až k moři a je velmi úrodné (plantáže citroníků, vinné révy apod.). Podél silnice se krajina mění, hnědočerná pórovitá hmota se rozpadá v drobnou škváru. Všude kolem je zvětralá láva, hraje všemi barvami od černé, hnědé, šedivé, zelenavé až ke žluté. Nic zde neroste, je tu naprostý klid, naskytá se úchvatný pohled na krajinu pokrytou vyhaslými krátery (foto 3).

Dostáváme se k nejnvýše položenému hotelu a stanici lanovky. K samotnému vrcholu zbývá 830 výškových metrů. Před 20 lety zničila vytékající láva budovy hotelu, lyžařské vleky i observatoř a k usměrnění jejího toku byly tehdy použity trhaviny, buldozery i bagry. Následky výbuchů jsou pa-

trné dodnes, je zde na 250 bočních kráterů. Sopka je neustále činná díky posouvání africké litosférické desky pod desku euroasijskou, bývá nazývána „bránou pekelnou“.

Vyhaslá láva má své další použití, jsou z ní zhotovovány patníky a obrubníky, i lidový umělec hornickým kladívkem z přírodního kousku vytváří svá díla (foto 4).

Jan Smit

Pozn. 1 – Etna: největší, nejpůsobivější činná sopka Evropy, 3 329 m, obvod 200 km, zvedá se od moře.

Pozn. 2 – Friedrich II. obdivoval nedobytnost města a povýšil ho na imperiální. Za vlády Alfonse V. r. 1411 zde zasedal z bezpečnostních důvodů sicilský parlament.

Pozn. 3 – Empedoklés 493–433 př. Kr. – přírodní filosof, který tvrdil, že vše vzniká mísením živlů (voda, vzduch, země, oheň).

